

Izhaja vsakega 15. v mesecu. Stane na leto 8 K. Uredništvo in upravnništvo Celje, Strossmajerjeva ul. 3. Rokopisi se ne vračajo. — Naročnina se pošilja »Zadružni Zvezi« v Celju.

ZADRUGA

LIST ZA ZADRUŽNIŠTVO IN KMETIJSTVO
LAST IN GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V CELJU

Cene inseratov po dogovoru. — Interurb. telefon št. 3. Poštno-hranilnični račun št. 10.415. Ponatisi so dovoljeni le, ako se navede vir. — Reklamacije glede lista so poštne proste.

VSEBINA: Objave Zadružne Zveze v Celju. — Blagovni promet Zadružne Zveze v Celju. — Slinga. — Koncentracija kapitala v poljedelstvu. — Zadružništvo v Istri. — Zadruga na Danskem. — Angleška trgovina v bodočnosti. — Trsni obrezi kot hrana. — Pripravljalna dela za agrarno reformo. — Ocena kmečkega stanu na Japonskem pred 250. leti. — Za povzdigo našega mlekarstva. — Za vinogradnike. — Mazanje trt proti trsnim plesnobi in drugim boleznim. — Naloge našega kmetijstva v bodočnosti. — Sladkorna industrija na Slovenskem. — Anketa o sladkorni industriji v Sloveniji. — Več ljubezni napram žrtvam nezmernosti. — Sadjarska anketa. — Žrebota na pašo! — Za zboljšanje nove valute. — Poljedelstvo in industrija v Dalmaciji. — Organizacija kmetijskih zadrug v Bosni in Hercegovini. — Čebelarstvo na Hrvaškem. — Zadružne in gospodarske novice.

Objave Zadružne Zveze v Celju.

1. Zamenjava starih bankovcev.

Uradno se obvešča, da se bodo stokratni bankovci zamenjali samo še do vstetega 15. aprila in prenehajo biti potem splošno plačilno sredstvo v naši kraljevini. Prošnje za naknadno zamenjavo se ne bodo sprejemale. Na to važno določilo opozarjamo posebej naše zadruge. Priporočljivo je nadalje zamenjavati tudi bankovce po K 50— in K 20— in gledati po možnosti na to, da se sprejema samo tak denar. Čimpreje pridemo do enotnega denarja, tembolje za poslovanje zadrug in njihovih funkcionarjev.

2. Ureditev obrestne mere od 1. aprila 1920 naprej.

Razmere zahtevajo, da se dvigne obrestna mera za hranilne vloge. Zadružna Zveza v Celju se je odločila dvigniti obrestno mero za vloge v te-

kočem računu z dnevno dispozicijo (tzv. nevezane vloge) na 4⁰/₀, za vloge v tekočem računu proti 90 dnevni odpovedi na 4¹/₂⁰/₀. Za nevezane vloge daje torej Zadružna Zveza ¹/₂⁰/₀ več ko drugi zavodi. Vse naše zadruge se naj te ugodnosti v polni meri poslužijo. Zadružni denar se naj vlaga v zadružne zavode! Zveza je uredila svojo denarno centralo tako, da lahko postreže članicam vsak čas z gotovino; to se ji je posrečilo tudi zadnje mesece, ko je bilo skoro nemogoče dobiti gotovino. Skušnje, ki jih je imela marsikatera posojilnica v tem oziru z različnimi drugimi zavodi, jo bodo gotovo izmodrile ter se bo vbodoče držala samo svoje Zveze!

3. Zadružna šola v Beogradu.

Kakor nam poroča Glavni zadružni savez u Kraljevstvu SHS v Beogradu, se otvori tega leta, po možnosti meseca junija in julija, v Beogradu zadružna šola. Ta šola ima namen predvsem vzgojiti dobre zadružne revizorje in organizatorje, hoče pa dati tudi drugim zadružnim uradnikom in funkcionarjem temeljitejšo strokovno izobrazbo. Dan otvoritve se bode naznanil pozneje.

Zadeva je za nas iz dveh ozirov važna. Prvič je treba, da naraščaj našega zadružnega uradništva, kolikor ga še žal imamo, spozna zadružne razmere celega kraljevstva, naveže osebne stike s tovariši Hrvati in Srbi in spozna tudi kraje in gospodarstvo naših južnih bratov. Doslej je bila za marsikoga med nami Sotla meja, preko katere nismo videli in nismo nikogar poznali. To se mora samoobsebi umevno popolnoma spremeniti.

Vpoštev pa pride tudi še nekaj drugega. Povojne razmere so povzročile silen gospodarski razmah bank;

reelna in nerealna trgovina, špekulacije z valutami, ustanovitve raznih podjetij so razširile poslovni obseg bank in jim dale nečuvane zaslužke. Razširjenje poslovanja je zahtevalo tudi vedno več uradništva. In banke so zvale iz naših zadrug dolgo vrsto uradništva, deloma s frazo, da je bančni uradnik kaj več ko posojilniški, deloma z boljšimi plačami. Zadružništvo je ostalo pri svojih starih solidnih poslovnih metodah in seveda ni moglo vedno bankam pri plačevanju uradništva slediti. Seveda so i tu izjeme. vsled konservativnosti ali kratkovidnosti — pa v splošnem veljajo prejšnja izvajanja. Tudi naše zadružništvo ima vedno več dela in treba bode misliti na izobrazbo novih moči. Zato bi prosili zlasti večje zadruge, da bi poslale vsaj enega, če ne dva mladeniča v Beograd. Nekaj bodo imeli fantje, ki bi imeli veselje do zadružništva, sami, nekaj bi dale zadruga, nekaj bi prispevala Zveza in dobila se bo tudi skromna državna podpora. (Za zadružništvo ni namreč tudi v Jugoslaviji denarja! Op. ur.) Prijave naj se pošljejo gori omenjenemu Glavnemu savezu (Beograd, Resarska ul. 15) ali pa tudi Zadružni Zvezi v Celju.

4. Jugoslovanski zadružni koledar.

Kakor smo že javili zadrugam s posebno okrožnico, namerava izdati Glavni zadružni savez v Beogradu za bodoče leto jugoslovanski zadružni koledar, ki bode služil praktičnim svrham zadrugarjev, v veliki meri pa tudi medsebojnemu spoznavanju ter bode vseboval statistične podatke in ocene vsega jugoslovanskega zadružništva. Prosimo svoje cenj. članice, naj nan takoj naznanijo, koliko izvodov tega koledarja bi naročile, da moremo šte-

vilo naznaniti Glavnemu savezu. Cena se nam žal ni javila.

5. Nekaj nujnih nasvetov k poslovanju zadrug.

Zadružna Zveza je pri dosedaj izvršenih revizijah opazila, da

1. registracije načelstvenih članov niso skoraj nikjer v redu. Svetovna vojna je povzročila po načelstvih seveda veliko spremembo. Mnogo mož je umrlo, padlo ali izginilo; mesto njih so se izvršile nadomestne volitve ali včasih celo niti ne. Marsikje ni bilo uradnika, marsikje vodijo poslovanje zadrug novi, še ne dovolj izkušeni poslovodje. Iz zakonitih in poslovnih ozirov se morajo te zadeve takoj urediti. Načelstva morajo biti popolna in vsi člani v redu registrirani. Tozadevne vloge na trgovsko sodišče so itak v predtisku pri Zadružni Zvezi na razpolago.

2. se je zanemarilo marsikje vodstvo zadružnih registrov in redna evidenca pristopnih in odstopnih izjav. Zadružni register je najvažnejša knjiga pri vsaki zadrugi ter se mora voditi v najboljšem redu. Ako kateri zadrugi manjkajo pristopne in odstopne izjave, naj jih takoj naroči pri Zvezi.

Blagovni promet Zadružne Zveze v Celju.

Tiskovine za računske zaključke.

Opozarjamo, da imamo v zalogi inventurne izvlečke iz glavnih knjig z naslovnimi ovitki, dalje računske zaključke za posojilnice in mlekarne. Članicam priporočamo, da naročajo pri nas tisek računskih zaključkov; iste pri tem lahko obenem pregledamo. Dalje imamo v zalogi tiskovine za glavne knjige hranilnih vlog in posojil, blagajniške dnevniške, opravilne zapisnike, izkaze o rentnini in neposrednih pristojbinah, zapisnike za seje načelstva, nadzorstva in občne zbornice (zaradi velike zaloge oddajamo te zapisnike zelo po ceni), opomine za obresti in podaljšanje posojil ter vse za posojilniško poslovanje potrebne knjige in tiskovine. Kdor kaj potrebuje naj hitro naroči, da dobi še

svoje tiskovine po primerni ceni. Papirja silno primanjkuje.

Bakrena galica.

Zaloga modre galice je za enkrat izčrpana. Ako se še nam posreči dobiti več, obvestimo članice pismenim potom.

Apneni dušik.

Priporočamo apneni dušik iz našega skladišča v Celju po ceni K 170 — za 100 kg, brez vreč. Vreče treba posebej poslati. Zaloga je že majhna.

Otrobi in druga krmila.

Zveza ima vedno v zalogi razne vrste otrobov. Posojilnicam in nakupnim zadrugam priporočamo dobavo na vagon. Otrobe oddajemo od mlinov brez vreč.

Krušno žito vsake vrste

kupuje Zveza za svoje članice po dnevnih cenah. Prosimo za obilna naročila, katera izvršujemo ceneje in solidneje, kakor razni poklicani in nepoklicani žitni trgovci.

Širite „Zadrugo“! Spričujočo številko stopa „Zadruga“ v 28. letnik svojega obstanda. Tekom dolge dobe 27 let je nudila vsem onim Slovencem, ki se zanimajo za zadružna in za gospodarska vprašanja sploh, toliko lepega čtiva iz zadružnega, splošno gospodarskega ter svetovnega življenja, kakor malokateri gospodarski list na slovenskem jugu. Zato upamo, da bodo v prvi vrsti naše zadrugčlanice, pa tudi vsi drugi činitelji širili naš list, ki se bo tudi vnaprej resno trudil, biti našemu ljudstvu dober svetovalec in učitelj. Uredništvo.

Sfinga.

Draginja? Ves svet toži o njej! Valuta? Zagazila je v globoko blato! Železniški promet? Ne more biti gorji, nego je sedaj! In kje je vse to? I, kje? Povsod, i pri nas v Jugoslaviji!

Rešili smo se Avstrijcev in Madžarov. Svobodni smo. In ta svoboda prinesla nam je obči gospodarski nered. Prinesla nam je korupcijo. Pripravila nam je ljudsko podivjanost. Naše ljudstvo je okuženo z dvojnim zlom, z dvojno boleznijo. Naš svet boleha na okrutni lakomnosti po denarju. Histeričen je. V sebi nima več srca, niti prizanašanja. Ne z onim ki kaj ima, ne z onim, ki nima ničesar. Najbesnejši, najnezaslišanejši egoizem zagrabil je vse ljudske sloje, tako po mestih, kakor trgih in selih. In ta strup se vedno bolj širi. Vedno bolj

postaia usoden. Naš svet razdelil se je v dva jasna tabora. V tabor bogatašev in tabor sirot. Borba naših sirotinj za obstanek se dan na dan postruje. Višek te borbe je mržnja proti vsem, ki so krivi, da mali človek ne more več živeti. A ta mržnja je pogubna. Pogubonosna, kakor žrjavica pod pepelom. Pihne-li veter, raznesel bo pepel in žrjavica bo vsplamtela, plamen bo zanetil požar, katerega ne bo mogoče zlahka pogasiti.

*

Kdo je država? Narod. Kaj je država? Zopet narod. Torej je narod, ljudstvo ono, ki tvori in vzdržuje državo. Ljudstvo je činitelj, brez katerega država obstojati ne more.

Pri nas v Jugoslaviji je steber države kmet. On, kmet-seljak obdeluje polje; on kosi po senožetih; on je vinogradnik, živinorejec in predelovalec. On dela in vstvarja v prirodi in iz prirode razna bogastva naše države. On je vrelec, v katerem ne usahne nikdar sok državnega življenja. Bodisi, da vlada v letu suša ali deževje, da pada toča, ali veter izsušava setve, kmet in njegovo delo dajejo hrano mestom, kmet daje državi denarni in krvni davek, da zamorejo vsi državljani živeti in delati in da zamore vlada plačevati državne stroške. Industrija in trgovina ne bi v naši poljedelski Jugoslaviji niti životariti zamogle, ako ne bi bilo kmetovalca in njegovih vasi. To je činjenica, katere ne more nikdo ovreči. Če pa je stvar taka, zakaj se potem tovari vse na kmečka pleča? Zakaj se potem seljaka, ki prihaja v mesto, da nabavi potrebščin za obitelj in gospodarstvo, omalovažuje, zakaj se ga izkorišča, izsesava — in še hujše — togoti?

Najljubše naj bi nam bilo občevanje s kmetom. Kadar le zamoremo, iščimo ga, da se pogovorimo z njim. V razgovoru z njim slišimo marsikaj. Seveda več gorja, nego dobrega. Slišimo vroče njegove tožbe zoper mesto in meščane. Naši kmetje iz okolice mest so bistri, prirodni in razumni. Z njimi se da tudi iskreno, odkrito in svobodno govoriti. Oni pravijo bobu bob in popu pop, brez okolščin, brez nakita, brez diplomacije, brez zavijanja,

naravnost. Kar poreče kmet o Petru ali Pavlu, to je gola istina. Mora se verovati, ker resnica je resnica. O tem se lahko mnogokrat prepričamo.

Sestali smo se s tremi kmeti iz okolice. Dva sta bila po več kot tri leta na raznih bojnih frontah, na ruski, rumunski, srbski in italijanski. Oba sta bila ranjena. Tretji ni bil v obče nikdar vojak. Vsi trije so dobrostoječi kmetje. V razgovoru povprašali smo jih o marsičem. O domačijah, o gospodarstvu in o politiki. Povprašali smo jih tudi o mnenju glede naše države, o ujedinjenju Slovencev, Hrvatov in Srbov. Njih odgovori so bili soglasni, bistri, točni, jasni, izčrpni — a tudi zelo značilni. Čudno! Vse njihove opazke in sodbe vrtele so se samo o draginji, o slabem prometu na železnicah, o jalovosti valute, okrog trgovine in trgovcev. Z globokim prepričanjem govorili so vsi trije o naši mladi državi. Vsi so rekli, da bo naša država — naša Jugoslavija — postala še večja, še močnejša. Ko smo jih vprašali, kako si to predstavljajo, so odgovorili: »Mi kmetje, mi jo hočemo povečati in ojačiti, ker Jugoslavija smo mi!«

Res! Iz ust teh kmetov govorila je duša kmetska, duša naroda. Govorila je samozavest naroda. In ta samozavest naroda je resnični prorok, ki ve in prorokuje bodočnost. Da bi le proučevali kmetsko dušo oni, ki stoje nad seljakom in ki ga smatrajo za neko »quantité négligéable« — stvar ki mora biti!

Ali tudi kot sredstvo za izkoriščevanje in izmozgavanje. Čas je, da se naša inteligenca, naši intelektualci poglobijo v kmetsko dušo, da jo prouče, spoznajo in spravijo v harmonični sklad s svojimi dušami. Naš kmet je — sfinga — a ne ona kamenita in nema Sphinx, ki gleda izza faraonskih časov, stoječ blizu Keopsove piramide v Egiptu, gleda tisočletja in veke svetovne zgodovine in človeškega razvoja, vendar ne more govoriti in ljudje je ne morejo razumeti, ne proučiti in razmotriti. Naš kmet je sfinga samo za one, ki se držijo po strani, ki ne občujejo z njim, se zanj ne brigajo, ga ne proučujejo, ne zlivajo svoje duše s kmečko dušo. Ta sfinga,

ta naš kmet je vendar moč, da, gotovo velesila, s katero mora naša država, mora celi naš narod danes računati, računati jutri in v veke, računati dobro, previdno in pametno: da postane Jugoslavija in z njo vsak poedin Jugoslovčan mramorna skala, ob kateri se mora razbiti vsak grom in vsak zemeljski pekel.

Iz temelja se hiša zida. Kakor je Kristus postavil svojo cerkev na vrh skale krščanske ljubezni in usmiljenja ter jo s tem utrdil nerazrušljivo, tako mora naša mlada država zgraditi svoje poslopje na trdnih in poštenih plečih in grudih našega kmeta, bodi Slovenca, Hrvata ali Srba. In samo ta trda pleča, te poštene prsi našega seljaka, njegove žuljave roke bodo obvarovale Jugoslavijo pred vsako nevarnostjo, pred vsem zlom, pred vsakim presečenjem. Toda kmetu naj se da, kar mu pristoja. Kmet naj bo istopraven z gospodom, meščanom, naj bo karkoli biti hoče. Pustite kmetu, da tudi on pokaže, kar zna. Izvedite konstituanto. Dajte svobodne politične volitve. Naj se v državnem zboru najde tudi kmečka srajca zastopana v polni meri. Naj ima tudi kmet svoj delež v državni zakonodaji in državni upravi. To bo ventil, skozi katerega bo odpihala s pritiskom draginja, verižništvo, korupcija, egoizem in vsa ona zla, ki nas danes kužijo in izpodjedajo v naši mladi državi. Ozdravljenje naše valute ni odvisno samo od urejenja železniškega prometa, ampak tudi od politično-upravnega sodelovanja našega kmeta v vseh stokah, počenši od občine pa gori do parlamenta. Močna udeležba našega kmeta v javnih politično-gospodarskih prilikah in njegovo nadzorovanje v vseh državnih poslih dvignilo bo moč in ugled naše države, ne samo na znotraj, marveč tudi na zunaj. Potem bodo postali tudi naši notranji in zunanji sovražniki naši prijatelji, ker nas bodo rabili in bomo tudi mi z njimi lahko prijateljski delovali v politično-gospodarskih odnosih ter od njih zajemali one koristi, katere nam garantira mir in napredek v naši državi.

Ako pa se bo država, oziroma vlada še nadalje držala stran od našega seljaka, potem bi postal ta kmet

nekega dne res sfinga — pa živa sfinga — ki bi znala nastopiti in spregovoriti svojo odločno besedo, da se osigura in učvrsti obstanek naše države na drugi osnovi. Po Adriaticu.

Koncentracija kapitala v poljedelstvu.

Obstoja li v poljedelstvu, kakor v drugih panogah pridobivanja isti pojav, katerega nazivamo, koncentracijo kapitala? — Najprej hočemo pokazati, da je važno in nujno, da se ravno sedaj sproži to vprašanje, potem pa hočemo odgovoriti na vprašanje samo.

V industriji, trgovini, rudarstvu, prometu, bankarstvu, stavbeništvu i. dr., kratkomalo v vseh podjetjih teh panog se opaža težnja: čim večje je podvzetje, čim več kapitala ima, tem uspešneje lahko dela, tem lažje vzdržuje konkurenco in razume se, tem boljše uspeva. Radi tega teži kapital v modernem pridobivanju za koncentracijo, za tem, da se kopiči v dobro zasnovanih podjetjih. Mala podjetja propadajo, a velika se razvijajo. V tem »kapitalističnem času«, kakor ga nazivajo prav primerno socialisti, »žere veliki kapital malega.« Tudi pojedinci, ki razpolagajo z velikim kapitalom ter istega uspešno nalagajo v plodonosna podjetja, grabijo nove kapitale in čim večji postaja njih kapital, tem nenasitnejši in agresivnejši je.

Povsem razumljivo je, da to kopičenje kapitala na eni strani, dela škodo drugi strani. Dočim se nekateri pretirano bogatijo, drugi — in teh je neprimerno večja množica — obubožajo. Radi tega povzroča to kopičenje kapitala v rokah poedinca reakcijo v socialnem životu — odpor proti obogatitvi majnšine in obubožanje mnogo večjega dela človeške družbe. To je tudi vzrok socialne revolucije, katero preživljamo danes.

Ta revolucija vrši se v znamenju skupne ideje: v borbi proti koncentraciji kapitala v privatni posesti. Velika masa ljudstva zahteva, da vsi enako sodelujejo na pridobivanju in da imajo s tem tudi vsi enako pravico do uživanja doseženih

pridobitev. Kako, da je ravno denar ali novc ono sredstvo, ki je omogočilo tako koncentracijo kapitala? Videli smo, da je vlada skrajnih socializmov v Rusiji zabranila izdajo novca kot sredstvo za menjave v prometu. To prepoved pa je vlada preklicala, ko je uvidela, da se »z davanjem v naravi« mesta, vkljub rekvizicijam po deželi niso mogla vzdržati. Denar, ki je v človeškem življenju postal pravi dar božji, povzročil pa je na svetu tudi mnogo zla, kakor marsikatero drugo stvar. Pomislite današnje življenje brez novca! Vzamite samo sejme! Kmet mora kupiti kravo; če bi moral zamenjavati stvar za stvar, kaj vse bi moral peljati na sejm! Tako pa potisne v žep ne samo vrednost ene krave, ampak mnogo večje vrednosti. Mora biti ena reč, ki velja kot sredstvo za izmeno blaga. Dokler ni bilo denarja, rabilo se je raznolike proizvode kot sredstva zamene. Pravijo, da so starim Slavenom služile v to svrho ovce, pa da je od tega nastala tudi naša beseda novc. Pa ča bi se vrnili ti stari časi!

Res je pa tudi, da odkar na svetu obstoja novc kot sredstvo izmene, ni bilo mogoče preprečiti kopičenja kapitala. Zato zahtevajo tudi zmerni socialisti, da naj so država in občine oni faktorji, ki naj prevzamejo vsa donosna podjetja. Oni ne gredo za tem, da zrušijo vse obstoječe odnose ter vspostavijo popolnoma nov život. Oni zahtevajo le, da se prepreči na eni strani preogromno bogastvo, na drugi strani pa zabrani preveliko obubožanje ljudstva. Vendar nočejo preustroja v tem smislu, da se razbije vse, kar danes obstoja, ampak tako, da se ublažijo ostrine obeh nasprotnih teženj. Da bi bili vsi jednaki, o tem vedo sami dobro, da se ne da doseči, da bi se to urešničilo, tega ne verjamejo niti lahkoverni in fanatični ruski boljševiki, ker bi to bilo tako nepravilno, da bi bili sami Rusi prvi, ki bi se radi tega uprli. Kakor torej zahtevajo skrajni socialisti, da se ukine vsaka zasebna posest, da postane vsak človek samo delavec (zemlja, hiše, tovarne in vse drugo pa naj postane last občine oziroma države, toraj vseh državljanov

pojednako) in da se ukine novc kot izmena za blago ter da dobiva vsak v naturi kar potrebuje — pa zahtevajo zmerni socialisti, da preyzameta občina oziroma država vse glavne vire novčnih dohodkov, tako da, če se veliki kapitali že kopičijo, pridejo isti v korist vseh dotičnih meščanov, ne pa samo poedincev. Taki viri bi bili: šume, rudniki, velika industrija, prometna sredstva, banke; trgovino naj bi pa izvrševale konzumne zadruge.

Da torej najprej odgovorimo na vprašanje, zakaj je ravno nujno, da danes razpravljamo o tem vprašanju, ali obstoji v poljedelstvu taka koncentracija kapitala, kakor v drugih pridobinskih strokah. Nujno je radi tega, da smo si v sedajnem času občnega društvenega preurejevanja na čistem v tem, ali se dajo z ozirom na poljedelstvo uporabiti ista načela socializacije, kakor jih zahtevajo druge stroke. Danes, ko se rešujejo agrarni problemi, treba nam je vedeti, kateri pot vodi do socializacije v poljedelstvu, da ne napravljamo, ako delamo po analogiji, tu pogreškov. Ako stojimo na stališču, da so težnje zmernih socializmov po socializaciji proizvodnje, s katerimi soglašajo tudi demokratske meščanske struje v tem oziru pravilne in opravičene in ako ne želimo, da bi socialne borbe ne zadobile destruktivnih oblik, potem izgleda skoraj paradoksnno, če naša agrarna reforma parcelira veleposestva — latifundije. To izgleda, kakor da bi se zahteval danes razpad tovarn v prid poedinca, česar vendar nikdo ne zahteva, ker ta pot ne bi vodil do socializacije industrije. Zakaj neki potem mi pospešujemo razpad veleposestev, ko pa vendar niti socialisti ne zahtevajo razpada velike industrije.

Ako pa to vendar delamo, potem znači to gotovo dejstvo, da veleposestvo napram malemu kmetijstvu ni ono, kar je tovarna napram poedinu. Veleposestvo to v resnici tudi ni. Dočim tovarna z uporabo tehnike in pravilne razdelitve dela med delavce zamore mnogo hitreje in ceneje proizvajati različna dela, nego malo podjetje, ni zamoglo veleposestvo vkljub uporabi tehnike in vsega znanja vzdržati kon-

kurence napram proizvodom malega posestva in je tudi že pred vojsko, brez sile razpadalo in se parceliralo. Veleposestvo se ne razširja na račun malih posestev, marveč tu nastaja nasprotni proces, v poljedelstvu toraj ne obstoja koncentracija kapitala v tem smislu, da bi veleposestva kot velika podjetja nadkriljevala male, kakor je to pri drugih proizvodnih panogah.

Delali bi veleposesti krivico, ako ji ne bi priznali, da vrši tu in tam kake važne naloge v narodnem gospodarstvu, posebno da proizvaja posamezne produkte v večji meri kakor malo posestvo, pri nas n. pr. žito in nekatere pridelke za industrijo (sladkorno pesjo). Da so n. pr. sladkorne tovarne v bivši Avstro-ogrski živele od veleposestev, o tem ni dvoma. Veleposest je dokazala, da zamore ponekatere pridelke v veliki množini proizvajati. Vendar je to ob enem njen nedostatek, kateri jo spravlja v svobodni tekmi ob glavo. Veleposestvo se ne more baviti ob enem in intenzivno z velikim proizvodnjem vseh različnih pridelkov, ker bi postala v tem slučaju rečja tako visoka, da ne bi mogla zdržati konkurence malih posestev. Malo posestvo proizvaja raznovrstne pridelke, vendar je danes iz iste površine mnogo večji, kakor odgovarjajoči donos iz veleposestva, ker se bavi mala posest ob enem z večimi pridelki, medtem ko zamore veleposest proizvajati le en pridelek v večji množini in tem cenejšo.

Razpad veleposestva je prirodni proces v vsaki državi z zdravim prebivalstvom in v kateri vlada svobodna tekma. Nikdar in nikjer ni veleposestvo vzdržalo prirodnega proizvodnega napredka. Ako je bil morda ponekod vendar tak slučaj, bil je to gotovo le vzorec. V zgodovini najdemo, da je veleposest nastala le po nasilju. Reakcije proti sistemu veleposestev bile so, kakor uči zgodovina, tako močne, da niso porušile samo državnih režimov, ampak cele države. Tako vemo, da je starorimsko državo ugonobilo nasilno vzdrževanje veleposesti in proletarizacija seljaštva. Iz zgodovine se da lepo posneti, da so vlade v vseh državah bile odvisne od posestniških

odnošajev. Kdor je bil zemlje gospodar, ta je imel tudi vedno moč v državi. V srednjem veku so se fevdalna gospoda tako omogočila, da so bili kralji njih igrače. In tudi kralji so iskali zvez z drugimi sloji v državi in z drugimi vladarji, da zlomijo moč take gospode. Taki mogočni fevdalni gospodarji (grofje itd.) so se v srednjeveški Nemčiji prelevili v pokrajinske kneze ter razdrobili državo v neštivilne male državice. Ta gospoda je imela v srednjem veku pravo in popolno oblast nad kmetijskimi masami, seljak je bil suženj. Šele pozneje sledeče velike vojne, ki so tudi od kmetov tirjale veliki krvni davek, so povzročili propast fevdalnega robstva.

Seljak, istiniti poljedelec, bil je v zgodovini ona uboga para, po kojega plečih so se lasali mogotci in vladarji. Dokler seljak ni imel zemlje, ni imel tudi nobene pravice v državi, do tedaj je bil vedno predmet barantanja med velikaši in vladarji, ki so delili moč le med seboj. Ko so pa v francoski revoluciji dobile široke mase meščanske pravice, začelo je prenehati robstvo in kmetje in seljaki so dobivali zemljo in lično last. Meščanske pravice in last so bile vedno vezane druga na drugo.

Da se veleposest zamore vzdrževati le siloma, dokazala nam je bivša grofovsko in poznejša boljševiska Ogrska. Ta je, da »višjemu državnemu interesu« osigura obstanek veleposestev, izdala poseben drakonski zakon zoper stavke poljedelskih delavcev-proletarcev.

To so zelo važne činjenice za reševanje našega agrarnega vprašanja. Ako seljak pridela na isti površini zemlje absolutno več kakor veleposest, ako veleposest vkljub uporabi moderne tehnike in vkljub vsem prednostim, koje ima vsled uporabe velikega kapitala ne more vzdržati konkurence kmetijskega posestva, potem bi se njen obstanek danes težko zamogel obraniti, tudi če bi v narodnem gospodarstvu vršila kake socialne koristi, katerih malo posestvo v tej meri morda ne bi moglo izvrševati.

Z ozirom na današnji sistem denarnih pridobitev je koncentracija kapitala naraven proces, vendar ta proces iz navedenih vzrokov v poljedelstvu

ne obstoji, ker koncentracija kapitala v poljedelstvu ni ustvarjena tako, da bi dajala rezultate, kakor daje iste v ostalih pridobinskih panogah. To je treba vedeti, ker bi sicer izgledalo, kakor da bi vršila naša agrarna reforma s parcelacijo veleposestva kako nasilje proti prirodnemu razvoju. Agrarna reforma pa v tem oziru le pospešuje in regulira proces, ki se dogaja sam po sebi.

Zadružništvo v Istri.

Zadružništvo je pripomoglo gotovo največ k razvoju gospodarstva v Istri. Zadružništvo je počelo svoje delo v Istri pred kakimi 25 leti, mnogo zadrug pa obstoja tudi že do 30 let (na pr. »Istarska Posujilnica v Puli« i. dr.); pravi polet pa je dala zadružništvu šele ustanovitev »Gospodarske Sveze za Istru«.

Osnovana je bila »Gospodarska Sveza za Istru« leta 1892 ali 1893. Spočetka se ta organizacija ni hotela prav razvijati, bodisi radi pomanjkanja zadružno-organizatorskih moči, bodisi tudi iz vzroka, da se zadružni duh dolgo časa ni zamogel dovolj globoko vkoreniniti. Domačini-kmetje so bili preveč navajeni na trgovske zveze z italijanskim trgovci, kateri so naš narod takorekoč imeli »v roki«. Ker je moral seljak nabavljati svoje gospodarske in tudi življenjske potrebščine večinoma v mestu, kjer je bila italijanska, ali bolje rečeno italijanaška gosposka zagospodovala, ji ni bil poseben težek, da je — s pomočjo avstrijskih državnih oblasti — neuko kmečko prebivalstvo s tem zaslužila, da mu je dajala na up vsakovrstno blago (gospodarsko orodje, ročne proizvode in živež), za kar je moralo plačevati potem ob času žetve oziroma trgatve. Pri tem je meščanstvo seveda svojevoljno zaračunavalo pri cenah mastne dobičke. Na ta način postal je seljak odvisen od »latina« (latinca = Rimljana, Italijana), kateri je pa izrabljaj te trgovske zveze v politične svrhe, poseben pri volitvah. To je eden glavnih vzrokov, zakaj se je del našega naroda izneveril svoji narodni zavesti ter se udal meščanski gospodi, meneč, da mu

je ta s svojim zaupanjem izkazala veliko »uslugo«. Kdor pa je imel priliko pogledati v zemljiške knjige okrajnih istrskih sodišč, prepričal se je na mah, da ta altruizem ni ničesar drugesa, nego sebični namen italijanske signorie (gospodstva), da izkoristi nepoučeno rajo v svoje politične, raznarodujoče svrhe, pa tudi v osebno korist. Do pred 20 leti ni bilo težko najti v zemljiških knjigah hipoteke po 20 odstotkov obresti!

Da se je prišlo temu zlu v okom, treba je bilo razviti zadružništvo. Seveda to spočetka ni šlo tako gladko, kakor bi si človek misli.

Kmet je bil prezadolžen pri Italijanu. Treba je bilo pripraviti denarja, da se ga iztrga iz italijanskih rok. Krajnsko zadružništvo, ki si je izteklo mnogo zaslug za istrsko zadružništvo, stavilo je radi narodne sorodnosti, precejšnja sredstva na razpolago. S temi prvimi pripomočki začelo se je ustvarjati rajfajzenovke (manjše kreditne zadruge z neomejeno zavezo) širom cele Istre.

Narod je naravnost tekkel v te nove blagodejne zavode, pri katerih je dobival posojila po zdatno nižjih obrestih, kakor pri italijanskih oderuhih. S tem pa zadeva nikakor ni bila končana. Seljak je še vedno potreboval laškega trgovca, pri katerem je še vedno moral nabavljati živež. To dejstvo je dovedlo do osnove konzumnih društev. Toda tudi tu je zadelo delovanje ob malomarnost našega seljaka, kateri je zahteval, da se mu daje dobro in ceno blago, med tem ko je hotel plačevati po svoji dragi volji. Kadar je rabil blago na up, prišel je v zadruge (konzumno društvo), a kadar je plačeval v gotovini, šel je k trgovcu. Posledica je bila, da se konzumna društva niso zamogla vzdržati. Najzadnji razlog propada konzumov pa naposled ni bila tudi naravnost odsevajoča manija ustanavljanja takih zadrug. — Neodkrito delo mnogih poslovođij je pospešilo njih razpad.

Težaven posel »Gospodarske Sveze« je bil, odstraniti vse te nedostatke. Vendar je šlo. Posebne zasluge so si iztekli za istrsko zadružništvo dr. Matko Laginja, dr. K. Janežič, dr. M. Trinaj-

stič, dekan Josip Grašič, župnik Luka Kirac (sedaj interniran), župnik Ivan Mandič, pok. dekan Monsgr. Rogač, Josip Stihovič in Ambros Haračič ter dr. Tadej Bielinski. Tem so sledili mnogi učitelji i. dr.

Gospodarska zveza je že v prvem početku svojega intenzivnega dela (okrog l. 1903) stremila za tem, da vsadi ljudstvu idejo zadružništva, s katero je bila narodna morala in prosvetna naobrazba seljakov v tesni zvezi. V tem času, koncem devetnaistega in v prvih letih dvajsetega stoletja osnovalo se je širom Istre mnogo kreditnih in nekreditnih zadrug (hranilna in posojilna, konzumna, gospodarsko-trgovska društva, mlekarke in vinarske zadruge itd.). Gospodarska zveza počela je za svoje zadruge-članice dobavljati razne gospodarske potrebščine (seno, semenja, modro galico, žveplo, umetna gnojila itd.). Podvzela je od pomožne akcije za čase, kadar so bile slabe letine, da reši ljudstvo bede. Izvrševala je po svojih revizorjih preglede pri svojih članicah in ti revizorji so poučevali o zadružnem poslovanju v obče in o knjigovodstvu še posebej. Obdržavala je tudi redne poučne tečaje za izobraževanje in vzgojo dobrih zadružnih vodjev.

Zares je bilo delo Gospodarske zveze z ozirom na povzdigo gospodarske naobrazbe in napredka tje do predvojne dobe zelo uspešno. Med vojno se je trudil predsednik Gospodarske zveze za zadružnike zvezinih članic ter jim dobavil gospodarske potrebščine, pa tudi živila. Delo je obetalo najlepše upe v bodočnosti in napredku. Zadruga so marljivo delovale, imele so znatne prihranke. Odlikovale so se posebno zadruga na kvarnerskem otočju s svojim rednim in točnim poslovanjem, kjer je narod tako v domovini, kakor v Ameriki, varčen in delaven. Zadružništvo je imelo v poslednjih časih toliko denarja, da je z lahkoto krilo vse potrebe z lastnimi sredstvi.

Najboljše so delovale, kakor že omenjeno, zadruga na kvarnerskem otočju, posebno pa v Liburniji. Zadruga iz teh pokrajin so bile aktivne, med tem, ko so bile ostale — kontinentalne

— z malimi izjemami, vse pasivne. To pa je popolnoma razumljiv pojav. Sam zemljiški dohodek v Istri ne dosega lastnih potreb, zato je tudi razumljivo, da ljudje, razun trgovcev in obrtnikov po mestih, niso mogli imeti gotovega prebitka, da bi istega nalogali v denarne zavode kot prihranke. Otoki pa in tudi severovzhodni del Istre dobivali so večje svote iz Amerike in drugega inozemstva, kjer so se nahajali domačini kot delavci, mornarji itd. ter tam dobivali večji zaslužek. Mnogo lepih svot puščali so, posebno v Liburniji vsakoletni letoviščarji in kopališki gostje.

V Istri se nahaja okrog 250 zadružnih organizacij, od katerih je baš ena tretjina (kakoršno je tudi statistično razmerje med prebivalstvom) italijanska pod članstvom italijanske zadružne zveze (federazione dei consorzi agrari ed economici) v Poreču, med tem ko spadate ostali dve tretjini zadrug ponajveč v Gospodarsko zvezo za Istro v Pulju, veliki del tudi pod Zadružno zvezo v Ljubljani in nekatere tudi pod Zadružno zvezo v Celju in Zvezo slovenskih zadrug v Ljubljani.

Ne more se seveda trditi, da je razvoj istrskega zadružništva bil tak, da bi se ga zamoglo sovrstiti z onim v Sloveniji, kjer je zadružna ideja bila že mnogo prej utrjena in kjer je stanje prebivalstva kod in kam boljše nego je bilo to v Istri; vendar se more reči, da bi bilo tudi istrsko zadružništvo — da ga ni vojna paralizirala — v nadaljnj bodočnosti se zamoglo povspeti do dovršene stopnje.

Tudi v narodnem oziru se ne more zadružništvo v Istri odrekati velike važnosti.

Zadružni ali Narodni domovi, ki so se postavljali pred 10—20 leti po večjih mestih, bili so, akoravno materialno skoraj povsod na zgubi, vendar vedno moralno vabilo za ljudstvo, v katerih se je vedno bolj gojila narodna zavednost.

Kako pa bo v bodoče z našim istrskim zadružništvom? Bode-li cela, ali del Istre — na njeno nesrečo — prišla pod valpeta Laha? Ali smemo dopustiti da bo vse prosvetno in kulturno delo zgubljeno, zastoj? Hočemo-

li prepustiti vse te zadruga, ki nam bodo iztrgane, svoji usodi? Kakor se dozdeva, zahtevajo Lahi likvidacijo teh naših ljubih zavodov. Mi pa jih hočemo vzdržati, dvigniti jih na novo z istimi cilji, pa bodi tudi na okovan način. Ne smemo prekiniti vsake vezi z narodom, katerega nam bodo odtrgali od našega telesa, kakor on ostane v duši naš neoddeljiv del! On je na svoji slovenski grudi in radi tega, ker se zna menjati zaenkrat način vladavine, ali je mogoče, da se nam ta narod odtuji?

Kakoršen bodi način vladavine in zakona, dolžni smo pred Bogom in narodom, da podpiramo našega kmeta kakor v gospodarskem, tako tudi v političnem oziru, kakor dosedaj in še bolj. Ako se nahaja naš brat brez lastne krivde v zagati, ali je zato manje naš brat?

Siromašna, izmrcvarjena naša Istra! Tvoj siromašni, brihten, marljiv, zmehren in nad vse naroden sin bil je pred vojno igrača v rokah tujih mogotcev, ki so te strahovali in poniževali, da bi se Bog razjokal! Sedaj te zaslužnja »avita cultura«, uropa ti ono malo, kar si, vkljub vsem elementarnim nezgodam, s težkimi žulji zamogel obdržati. Vendar ne obupavaj. Tvoj narod te ljubi in on te hoče še naprej ljubiti in negovati!

Plači Istro, a ne gubi nade!

Zadruga na Danskem.

Najvažnejše mesto udejstvovanja danskega seljaka je njegova zadruga. V vsakem njegovem delu se pojavlja zadruga, ničesar ne začne, ničesar ne dovrši, dokler ne dobi od nje navodila. Danski kmet kupuje vse v zadrugi, seme, stroje, druge potrebščine, vse prodaje zadrugi, mleko, svinje, jajca itd. On ne vidi samo svoje koristi, ki jih ima v zadrugi, ampak zadruga mu vodi in nadzoruje od zore do mraka vse njegovo delo in mu daje navodila in smernice. Neverjetno je, na kako mnogovrstne načine vplivajo občni interesi na život, proizvode in delo danskega seljaka. Zadruga mu da navodila, kako živino naj drži, kako jo naj hrani in krmi v hlevu. Ona ga poučuje, kako

naj pripravlja, kako naj molze. Ona premeri, koliko maščobe je v mleku, katero je prinesel. Ona pazi, da ne obdeluje seljak svoje zemlje z nemodernimi stroji in na zastareli način, da zredi svinje na angleški način, da mu kure nesejo kolikor možno mnogo jajc. Na stotine strokovnjakov hodi po deželi, ki poznajo izvrstno vse vrste poljedelstva ter mu pomagajo takoj z nasvetom in delom. Vsestransko delujejo tudi strokovni učitelji. Nebrojne so poljedelske, mlekarke in druge domače šole. Povsod je tretjina učiteljev državnih stipendistov. Male kmete izpopolnjujejo na vsakoletnih poučnih potovanjih. Vršijo se razstave različnih strojev, poskušavajo se isti na vse mogoče načine, kateri so boljši. Preskušajo se sadniki, semena, trave, ktere so pripravnejše za tamošnjo zemljo, proučujejo se bolezni rastlin, podnebje in oplemenjenje. Povsod se najdejo razne poskuševalnice, ki odgovarjajo potrebam dotičnega kraja. Po celi državi se nahajajo poskuševalnice za mleko, za racijonelno krmljenje, odgojo mlade živine, klanje itd.

Okrog danskega kmeta je položena mreža najraznovrstnejših društev. Običajno so poljedelska društva njihov središče. Zadruga za rejo in razplodovanje svinj in goved. Zadruga za nadziranje hrane in pregledovanje živine, pretehtavanje odstotkov maščobe v mleku. Takih močnih zadrug, ki bi spajale ves kmečki narod, ni najti nikjer v drugih državah. Danska ima na tisoče poljedelskih, mlekarskih in drugih zadrug, zadruga za promet z jajci itd. To znači, da danski seljak ne proizvaja sam in ne prodaja sam. Edino oni seljaki, ki niso pristopili zadrugi, ki imajo samo po eno kravo, porabijo nje proizvode sami. Takih je na Danskem zelo malo število. Dobro polovico rejnih svinj koljejo in meso predelavajo v zadrugah. Tretjino jajc izvažajo zadruga v inozemstvo. Mlekarke zadruga so v interesu malega kmeta, za najmanjšega seljaka skrbijo zadruga, ki se pečajo z jajci. Ta mreža raznih zadrug ima na stotisoče članov in veže vse kmečke sloje.

Nobena moč države in noben kapital ne bi mogel vzdrževati posebnih

interesov v toliki meri nasproti občinim interesom, kakor ravno zadruga. In zadruga so se povspele do njih višine izključno zbog tega, ker so s pravo demokracijo pridobivale in spremljale svoje člane. Akoravno se dobiček deli po številu krav, ima vendar vsak član samo en glas, brez ozira na to ali ima 40 krav, ali samo jedno.

Zadruga je naredila danskega seljaka, ne samo za gospodarja vzdržujočega življenja, ampak za gospodarja cele države. Danski seljak je izstopil iz svoje osamljenosti, žrtvoval je svojo staro bedno nezavednost, spojil se s trgi in mesti, z veliko produkcijo, z industrijo, s tehniko, s svetovnim gospodarstvom. Res je danes odvisen od vseh teh faktorjev, istina je pa tudi to, da jih on rabi v svoje svrhe. Danes je Danska kmetijski raj.

Najizdatnejše je danes na celem svetu gotovo dansko poljedelstvo. Na Danskem je največ obdelane zemlje. Na Angleškem je obdelane zemlje 26%, v Nemčiji 40%, na Francoskem 35%, v celi Evropi 28%, medtem ko je na Danskem obdelane 69% vse zemlje. Danska zastopa prvo mesto v živinoreji, če vzamemo v obzir število prebivalcev, ona prednjači tudi v mlekarstvu. Medtem ko v Nemčiji dobavijo zadružniški člani po 1950 kg mleka od ene krave, pripravijo Danci po 2441 kg mleka od ene krave.

Komur je vzor-kmet ta, ki po stari podedovani navadi obdeluje svojo zemljo ter živi po smernicah svojih dedov in pradedov za sebe, ne zna brati ne pisati, ta naj ne upira pogleda na Dansko! Danska ni očetnjava »prostih« seljakov, katerim bi značila »svoboda« samo to, da prosto prodaje svojo letino.

Danske zadruga nam kažejo primer bodočega edinstvenega života. Kupec danskih jajc je danes angleška delavska zadruga, kupec danskega masla je angleška prehranjevalna zadruga! Tu se stikajo neposredno mase uporabnikov z masami proizvajalcev, danski industrijski delavec z danskim seljakom.

Angleška trgovina v bodočnosti.

Odkar so počeli nekoliko pojemat divji valovi, katere je razburkala svetovna vojna, opazuje se pri različnih narodih nekako hlastanje v smislu in smeri čim večjega osvajanja svetovne trgovine, koja stremi za tem, da si osvoji vse glavne vire surovin v svrhu obrti in da na ta način zasigura zase neko prvenstvo v svetu. V resnici je tako tekmovalstvo obstajalo že tudi pred vojsko tako v trgovini, kakor v obrti raznih narodov, ki so imeli na svetovnem trgu glavno besedo. Ker pa so bili ti narodi v glavnem vendar sorazmerno zastopani v obsegu svoje moči in razširjenosti, se to tekmovalstvo na škodo drugih narodov ni udeleževalo tako občutno. To sorazmerje je počelo kolebati, ko je Nemčija pod imperijalistično samovlado pruskega kralja, oziroma nemškega razcarja Viljema začela voditi brezobzirno in brezobrazno tekmovalstvo proti vsem evropskim in ameriškim narodom, posebno pa napram Angleški, katero je smatrala kot svojo najnevarnejšo tekmovalko, katero tekmovalstvo je dovedlo tudi do svetovne vojne. Nemški »Drang nach Osten«, ravno ta težnja preko Carigrada do Bagdada, bila je v poglavitnem prvi vzrok vojne, ker je vzburla javno mnenje Evrope, posebno pa Angleške, ki je videla v tem dejstvu ogroženja svojega svetovnega trgovskega položaja.

Vsakomur je znano, kako složno in enodušno in s kako energijo je vstal ves angleški narod, da obrani svojo svetovno trgovsko premoč, ker je pravično uvidel, da je od tega odvisen njegov obstoj in njegova svoboda. Borba, katero je vsled tega vodil angleški narod, bila je pretežno ekonomske in trgovinske narave.

Pred kratkim je predsednik »Board of trade« (trgovske komore) v Londonu, Auckland Geddes, imel daljši govor, v katerem je razvil program bodoče angleške trgovine v svetu ter je med tem rekel: »Na vsaki točki zemeljske oble lahko najdemo tržišča, na katerih moremo razviti svojo trgovino. Vsi narodi brez izjeme potrebujejo pro-

izvode, katere jim lahko dobavljamo. Nemška konkurenca je izven nevarnosti. Nemške tovarne so povsem ali vsaj deloma zastale, nimajo najpotrebnejših snovi, delavstvo ni zaposleno. Producerska cena je mnogo višja, kakor bi se lahko pričakovalo in z eno besedo: Nemška je odbita. Ako še je kdo, ki se danes Nemčije boji, ta sanja.

Ako predsednik največje trgovske institucije na Angleškem tako govori, je to znak, da ne govori neutemeljeno, ampak da mu je v glavnih potezah že znan program bodoče angleške svetovne trgovine.

In v resnici, ako se vzame v ozir, da poseduje Angleška velike kolonije širom celega sveta in da se hoče sedaj še obogatiti z večino bivših nemških kolonij v Afriki, je gotovo, da je njena moč dorasla tako, da more iz nje črpati silno materijelno in moralno oporo, s katero lahko prevladuje vso ostalo svetovno trgovino. Bodočnost njene trgovine je torej povsem zasigurana, ker je sedaj ona sama lastnica neizmernih zalog surovin, katere potrebuje industrija. Razun raznovrstnih rudokopov za zlato, srebro, kositer, baker, svinec itd., razun poljan dragocenega dijamanta v Kaplandiji in ostalih zemljah južne Afrike, poseduje Angleška sirovine za tekstilno industrijo v velikem izobilju in tudi druge kolonijalije, katere potrebuje Evropa. Lan, konoplje, posebno pa bombaž in svilo dovaža iz Indije, kolonijalno blago, kakor kavo, čaj, poper, kakao itd. spravlja na tržišča iz ostalih mnogoštevilnih svojih kolonij celega sveta.

Resnica je, da je Angleška utrpela veliko škodo z izgubo ladjevske tonaže za časa vojne, saj je imela leta 1914 na razpolago 416⁰/₀ vse svetovne tonaže, med tem ko razpolaga sedaj samo z 341⁰/₀, vendar bo imela koncem tega leta že najmanj za 3 milijone ton trgovskega brodovja na razpolago, ki se gradi sedaj v njenih ladjedelnicah.

Iz vsega tega se razvidi, kako vztrajno se Angleška trudi, da zavojuje na velikem svetovnem pozorišču trgovino in promet, da na ta način prevzame zopet ono premoč, katero je imela pred vojno, katera pa je bila sedaj začasno ustavljena.

Pomenljiv govor predsednika Board of trade-a v Londonu, Auklanda Geddesa, našel je odmev v svetovnem časopisju, ki ga je različno komentiralo. Francosko časnikarstvo na primer ostro kritikuje govor ter izvaja, da Angleška sama ob sebi nima pravice zavzemati nekake nadvlade nad svetovno trgovino, katera mora biti last vsakogar, ne pa ničev monopol.

Mi Jugoslovani, ki smo deloma tudi pomorski narod in ki smo od davnih časov stali v pomorskih zvezah in trgovskih stikih s širokim svetom, moramo v teh odločilnih časih pozorno motriti vsak novi pokret v trgovinskem svetu, posebno pa vsako novo podvzetje na polju trgovske mornarice. V prvi vrsti moramo paziti, da nam ostanejo odprta jedra vrata, ki nam bodo odprla pot v svetovno trgovino, da ne bomo ostali naenkrat odcepljeni od ostalega sveta. Pri naših ugodnih prilikah si moramo vzeti vzgled na angleškem narodu, kateremu so prisojene vse zemljepisne prilike, da je postal velik in močen na morju in kateri je v samem sebi našel ono moč, da si je odprl pota širom vsega sveta in si zavojeval prvenstvo v svetovni trgovini, katera se bo stalno tudi v bodoče vedno bolj razširjala.

Seveda je resnica, da mi ne moremo tekmovali z velikimi pomorskimi trgovskimi narodi, moremo pa vseeno storiti toliko, da ne bodemo zadnji in to tembolj sedaj po angleškem vzorcu. Počnimo delati z vsemi silami, da povzdignemo našo trgovsko mornarico in s tem vzpostavimo pretrgane zveze s trgovskim svetom.

Narod, ki ima trgovino, ima bodočnost!

Trsni obrezi kot hrana.

V času, ko se obrezuje trsje, vidimo, da se ti obrezi kopičijo ter zažigajo. Ima to svojo dobro stran, ker se s tem uničuje mrčes in bolezni, ki bi se sicer še razširjali, ako zavržemo dotične obreze (rožje). Vsekako pa ni povsod in vso tako obrezje okuženo. Večji del obrezkov iz naših vinogradov je porabnih. Taki obrezki imajo v 100 kg toliko hranljivih tvarin, kakor

55 do 60 kg dobrega sena. Ta trditev sicer nima podlage v poizkusih prehranjevalne izmenjave, ampak temelji na računih sledečih iz mikroskopičnih preiskovanj in na vrednosti mladik z ozirom na njih prehranjevalno zmožnost. To dejstvo kaže možnost uporabe obrezov trsja kot prehranjevalno sredstvo za živino, kadar nastopi pomanjkanje sena, posebno koncem zime in v rani spomladi. Svetovali bi torej našim gospodarjem, da jih uporabljajo kot hrano ter jih ne prepuščajo pogrebi. Marsikateri izmed nas se ji o prehranjevalni vrednosti teh trsnih obrezov za časa vojne prepričal na lastne oči. Obrezi se pa dajo še dolgo po obrezovanju ohraniti v njihovi redilni snovi, ako jih na hladnem mestu zložimo, pokrijemo in sveže obdržimo; tako se obdržijo do maja in junija, ne da bi izgubili pri tem kaj od svoje hranljivosti. Po mikroskopičnih preiskavah se je zamoglo dognati, da tako obrezje, ki je ležalo 2 leti hranjeno v hladnji kleti, ni izgubilo niti najmanj na svoji hranljivosti. Naravno je, da se ti obrezi zamorejo porabiti kot klajale, ako se jih zdrobi ali zreže v posebnih mlinih, kakor uporabljajo iste že mnogo let na Francoskem. Pa tudi ob pomanjkanju takih mlinov si pomoremo z dobrimi slamorezi. Iz semletih obrezov pa lahko dobimo ob dodatku prilično pol kg kuhinske soli na 100 kg s pomočjo kisanja pod potrebnim pritiskom tudi neko vrsto kisle klaje. Živali pa žrejo mnogo raje kislo krmo in verjetno je, da se pri kisanju pod podanimi pogoji ob živahnem razvijanju toplote povečuje vporabljenost krme radi kuhanja.

Pri empirskem raziskovanju, kakor se je isto vršilo v Avstriji, pokazalo se je, da semleto obrezje služi pogosto kot izmena v prehrani ter da ne povzroča nobenega otežkočenja prebave, ampak celo pospešuje dobavo mleka. Ker pa še vsa raziskovanja o izmeni hrane niso dognana, mora se računati vseeno z možnostjo, da pokrmljeni obrezi ne služijo ničemur bolj, kakor povžita moka suhega lesa druge vrste.

(Dalje prih.)

Pripravljalna dela za agrarno reformo.

Kot posvetovalni organi pri izvršitvi predhodnih odredb za pripravo agrarne reforme bodo sodelovali v Sloveniji občinski in okrožni agrarni odbori ter deželni agrarni odbor, katerih mandat bo trajal leto dni. Občinski agrarni odbori se izvolijo v vseh občinah, okrožni agrarni odbori se izvolijo od občinskih agrarnih odborov dotičnega okrožja, deželni agrarni odbor pa se izvoli za vse območje deželne vlade za Slovenijo. Seje odbora sklicuje po potrebi predsednik ali njegov namestnik, sklicati pa se morajo tudi na zahtevo pristojnih organov za izvedbo agrarne reforme. Služba odbornikov vseh treh odborov je častna in ne sme zahtevati odbornik nobene nagrade ali povračila za vršenje odborniških dolžnosti.

Občinski agrarni odbori predlagajo, koliko veleposestniške zemlje, kje in za kako ceno jo dobe v zakup družine v občini, ki so v to upravičene, koliko drv, stavbnega lesa in stelje naj dobe te družine iz veleposestniških gozdov ter katere skupne naprave v melioracijske in druge svrhe naj se vzdržujejo na veleposestniških zemljiščih in kdo naj vzdržuje in nadzoruje te naprave. Nadalje bodo občinski agrarni odbori ugotovili, koliko zemlje in v kaki kulturi jo potrebujejo posamezna posestva za primerno za-

krožitev, koliko in katera posestva, primerna za samostojno gospodarstvo, so se vtelesila veleposestvom, koliko oseb in družin je v občini, ki se pečajo z obdelovanjem zemlje, a je nimajo dosti in se žele izseliti v kak drug del države na večje posestvo.

Okrožni agrarni odbori predlagajo, koliko veleposestniške zemlje naj se odkaže vsaki občini v okrožju in za kako zakupnino, kje naj se odkaže občinam kurivo, stavbni les in stelja ter za kako ceno, kako naj se razsodijo med posameznimi občinami spori, ki se tičejo užitkov iz veleposestev.

Deželni agrarni odbor ima nalogo, da predlaga, katera zemljišča veleposestev naj se ohranijo v javne svrhe (za kmetijske šole, ozir. vzorna posestva itd.) in da izrazi svoje mnenje o zakonskih in naredbenih načrtih glede agrarne reforme ter predlaga tozadevne potrebne ukrepe in odredbe.

Občinski agrarni odbori se volijo na ta način, da napravi občinski urad najkasneje 14 dni po objavi tozadevne naredbe imenik vseh predstojnikov tistih družin v občini, ki žive v glavnem od obdelovanja zemlje, torej tudi kmetijskih delavcev in hlapcev, če imajo svoje družine. Imenik se deli na pet kategorij. V prvo spadajo tisti, ki nimajo nič zemlje, v drugo tisti, ki je nimajo toliko, kolikor je lahko obdelujejo s svojo družino, v tretjo tisti, ki je imajo toliko, kolikor je lahko obdelujejo s svojo družino, v četrto tisti,

ki jo obdelujejo s svojo družino in s pomočjo najetih delavcev, v peto tisti, ki jo obdelujejo samo z najetimi delavci. Izgotovljeni imenik se mora razpoložiti v občinskem uradu osem dni ter je interesente še posebej pozvati, da ga pregledajo.

Po preteku 8 dni je razglasiti kraj, dan in uro volitve. Kdor je vpisan v imeniku, lahko voli in je lahko voljen. Pravico volitve imajo tudi vse polnoletne žene, če vodijo gospodarstvo kot samostojne gospodinjice. Glasuje se tajno z listki, ki se vržejo v posebno posodo. Člani, vpisani v prvi in drugi kategoriji, volijo skupno in tvorijo prvo volilno skupino. Tretja, četrta in peta kategorija zopet skupno in tvorijo drugo volilno skupino. V prvi skupini pride en odbornik na 10 volilcev, v drugi skupini na 20, ulomki se štejejo za celo število. Volitev vodi župan ali njegov namestnik in pritegne v komisijo 2 najstarejša pismena moška iz prve skupine in enega iz druge. Tajnika imenuje sam. Po glasovanju prešteje glasove in izvoljeni tvorijo potem občinski agrarni odbor. Proti volitvam je dopuščen priziv tekom 8 dni na glavnega poverjenika ministrstva za agrarno reformo. Najkasneje v roku 7 dni skliče volilna komisija sejo občinskega agrarnega odbora, da izvoli pod njenim vodstvom predsednika, podpredsednika in tajnika.

Prva naloga odbora je, da pregleda natančno popis družin in popravi morebitne netočnosti. Če mogoče, naj že v prvi svoji seji voli občinski agrarni odbor

Ocena kmečkega stanu na Japonskem pred 250 leti.

Pod naslovom »Japonsko knežje ogledalo« je japonski lektor T. Tsuji, na semenišču za orijentalne jezike v Berlinu, objavil nemško prestavo spisa japonskega odgojitelja odnosno narodnega gospodarja Kalibara Ekken (1630—1714 p. Kr.). Ta spis vsebuje članke in opazke o dolžnostih vladarjev, ki so kljub nad dvestoletni starosti zelo zanimivi in včasih celo aktualni, našim časom primerni.

V življenju narodov se vse ponavlja in te dobe se menjavajo liki noč in dan, ko dež in solnce, ko vojna in mir. Kar na nas posebno blagodejno vpliva iz vsebine te knjige, je visoko spoštovanje, ki ga ima japonski modrijan pred kmetom in ki ga ceni kot temeljni steber države. Tako n. pr. pravi na str. 105: Kmečki stan je podlaga dežele. Celo leto pridno obdeluje polje, seje riž in drugo žito, plačuje vladni davke in preživlja ljudstvo. Kmeta je treba najbolj negovati in skrbeti zanj, treba ga je varovati pred bedo in mrazom. Da se kmečkemu stanu ne vzame časa, ni le njemu v prid, temveč je to predvsem v korist države. Kmet dela

dan in noč; ljubi temu ima radi suše, viharjev in mrčesa malo zaslužka. Če vsled slabe letine ne more plačati davkov, tedaj mora postaviti na trg ženo in otroke, da, celo svojo lastno osebo. V dobrih letih je cena riža in žitu tako nizka, da vseno ne uide pomanjkanju. Vzrok je, ker ima kmet malo zaslužka. Rokodelci nimajo toliko truda, ko kmeti, njihov zaslužek pa je večji. Zaslužek trgovcev je 2 krat tako velik ko zaslužek rokodelcev. Vsled tega se število kmetov polagoma krči, število trgovcev in rokodelcev pa v istem razmerju narašča. Zato je ljudi, ki obdelujejo polje, malo, in tistih, ki delajo orodje in prodajajo blago, veliko. Tistih, ki tkejo platno, je malo, onih pa, ki izdelujejo brokat, svilo in vezanine, je mnogo. To stanje je vir splošne bede. Zato polagaj razsvetljeni vladarji starih časov veliko vrednost na kmečki stan in zatirajo trgovce in rokodelce: visoko cenijo pet žitnih vrst, denar in bisere pa zaničujejo. Če gojijo varčnost in prepovedujejo razkošje, je to najboljši način, s katerim utrjujejo podlago države in odvrčajo slabe posledice. To je vlada, ki državo modro urejuje in zadovolji ljudstvo.

Dalje beremo v tem izvrstnem delu: Kmet je odvisen od svojega riževega polja ko riba od vode, ko drevje od zemlje. Brez vode poginejo ribe, brez zemlje zamre drevje, brez polja zgubijo kmetje svoj posel. Zato je obžalovanja vredno, če se ločijo kmetje od svojih domov.

Kako primerna so ta izvajanja tudi za današnje čase, tega nam pač ni treba posebno povdarjati.

Tudi socialne težnje so se javljale na Japonskem že v najstarejših časih, kar nam dokazujejo nekatera mesta v navedenem spisu:

Vsem, ki so dosegli več ko 80 let, je podelil (japonski cesar) poseben časten naslov in jih obdaroval s svilo, volno, platnom in prosom.

Dalje:

Vdovce, vdove, sirote in samce je podpirala država, če so oboleli in se niso mogli več sami preživljati.

Drugi nauki Kaibara Ekken so vzvišeni nad vsako hvalo in zadostuje, če rečemo, da so bili v stanu povzdigniti blaginjo naroda, pospeševati srečo v deželi in prinesiti trajen mir med ljudstvo.

člane za okrožni agrarni odbor. Na vsakih 10 odbornikov prve skupine občinskega agrarnega odbora pride po en odbornik za okrožni agrarni odbor, iz druge skupine na vsakih 30. Voli se tajno z listki. Okrajno glavarstvo skliče nato v roku 15 dni po izvršenih volitvah za občinske agrarne odbore okrožne agrarne odborne na sejo, kjer se izvoli predsednik, podpredsednik in tajnik.

Deželni agrarni odbor tvorijo vsi predsedniki okrožnih agrarnih odborov. Odbor se konstituira na poziv glavnega poverjenika ministrstva za agrarno reformo ter izvoli iz svoje srede predsednika, podpredsednika in tajnika.

Občinski, okrožni in deželni agrarni odbori morajo o vsaki seji pravočasno obvestiti glavnega poverjenika in mu predlagati zapisnik o sejnih sklepih.

Za agrarne odborne ne morejo biti voljene osebe, ki so ali obsojene, ali v preiskavi radi hudodelstva. Društvo jugoslovanskih dobrovoljcev za Slovenijo s sedežem v Ljubljani lahko pošlje po enega pooblaščenca v občinske agrarne odbore, po dva v okrožne in pet v deželni agrarni odbor. Pooblaščenec mora imeti svoje stalno bivališče v področju tistega agrarnega odbora, v katerega so delegirani, in imajo iste pravice, kot izvoljeni člani odborov. Imena pooblaščenec mora društvo priobčiti predsedniku dotičnega odbora in glavnemu poverjeniku ministrstva za agrarno reformo.

Naredba ministrstva za agrarno reformo z dne 4. febr. 1920, št. 1459, s katero se ustanavljajo agrarna zastopstva, izide te dni. Volitve v agrarne odbore se bodo vršile najprej v občinah, ki so interesirane na kakem veleposestvu, ki pride v poštev.

Za povzdigo našega mlekarstva.

Drž. mlekarski inštruktor Anton Pevc je svojčas napisal v »Kmetovalcu« sledeči zanimivi članek:

Nastopa čas, ko morejo mlekarne zopet z delom pričeti. Mlečna množina se pričinja vsled zadostne zelene krme dvigati in do jeseni je upati, da bo na razpolago tudi že dovolj otrobov in druge krepilne krme, ki bo omogočila obratovanje vsaj večjih mlekarin čez zimo. Naš narodni ponos zahteva, da oživimo zopet mlekarstvo industrijo, ki nam je pred vojno dobavljala toliko lepih dohodkov. — Mlekarne se morajo iz spanja obuditi in pritegniti nase vse te mlečne množine, ki se izgubljajo sedaj neznano kam.

Cena mlečnih izdelkov je visoka, primerna splošni dragini. Ljudska prehrana potrebuje masla in sira; mleka za

navadne potrebe je že skoraj povsod dovolj. Pričeti je torej z izdelovanjem masla in cenejšega delavskega sira iz posnetega mleka s pridatkom 10 do 25% mastnega mleka: oba izdelka vkup moreta nuditi dohodke, da bo kmetovalec zadovoljen s ceno, ki mu jo plačuje združna mlekarna. Zarjavele posnemalnike je osnažiti in pognati zopet v tek: tako zanemarjenih bo malo, da bi ne mogli več dobro posnemati omejeno množino mleka, ki nam jo je 4½ letna vojna pustila. Mlekarski stroji za gretje mleka bodo še vsi lahko služili, ker so večinoma bakreni; če se jih zaradi majhne mlečne množine ne izplača uporabljati, gremo mleko bolj primitivno, v drugačnih posodah, nad odprtim ognjem ali na štedilnikih. Pločevinasta mlečna posoda je brzkone največ trpela in je bo veliko že neuporabne; pomagajmo si z leseno, ki je deloma boljša od pločevinaste in jo imamo kmalu pri roki, ker nam vsaj lesa ne manjka. Gretje mleka za sir je v štirioglatih lesenih, takozvanih ameriških banjah prav lahko izvršiti: doliva se tolikokrat in toliko ne prevročega mleka ali vrele siratke (ali spušča počasi para v mleko in siratko), da dosežemo toplotno stopinjo, pri kateri se zasiri mleko ali do katere je dogreti sirni drobljenec.

Maslo izdelovati ni težko in tega noben mlekar ni pozabil. Cenejši sir je izdelovati tako-le: Posnetemu mleku prida na 100 litrov 10 do 25 litrov mastnega mleka in zasiri s siriščem pri 30–32° C v pol do tri četrt uri. Razreži strd in zdrobi jo počasi na žizolovo ali grahovo debelost, nakar jo pusti 10–20 minut vsedati. Poženi nato drobljenec v vrtnec, dogrej na 34–36° C in v pol do eni uri osuši tako, da bodo zrna sicer dovoli trdna, vendar še sočnata. Odstrani iz kotla ali posode vso siratko in primešaj ostalemu suhemu drobljencu ¼–1 kg soli, na 100 litrov mleka računano; čim se sol raztopi, napolni drobljenec v oblike (tvorila). Kot tvorilo nam more služiti, če pravih sirnih tvoril več nimamo, vsak ne prevelik škař (Gonda ali tilsitski sir) ali štirioglat, okrog 25 cm visok in 30 do 40 cm širok, četverokotni zaboj (ruski sir) le dno in stranice je navrtati s številnimi, malimi luknjicami, skozi katere more uhajati siratka med stiskanjem. Napravljati je hlebe ali sire 5–10 kg težke, torej iz 100–120 kg mleka 1–2 sira; taki ne izgubljajo tako lahko svoje oblike in se med zorenjem vendar preveč ne izsušijo. V tvorilih je drobljenec stiskati; če nimamo stiskalnic, ga obtežimo v to svrhu s kamenjem in podobnim utežem; v pričetku se sir v tvorilu obrne in prezrači vsaj vsako 1–2 uri; čez noč ostane v miru, vendar obtežen. Med obračanjem v stiskalnici je sir vsakokrat zaviti

v suh prt; če nimamo sirnih prtov, je vsako snažno platno dobro; če tudi tega nimamo, se odpravi tudi brez prtov, le v kleti je tedaj sire položiti na slamo, da si boljše utrdijo skorjo, ki si jo v golem tvorilu niso mogli. V kleti je sire obračati, v pričetku nekoliko potresati s soljo, pozneje izmivati s slano vodo, da se v presuhi kleti preveč ne izsušijo in da se na njih tvori maža, ki prispeva k boljšemu okusu; če bi v prevlažni kleti sir hotel gniti, izmenjamo večkrat in presušimo na solncu deske ali slamo, na katerih leži. V 2–3 mesecih je navadno zrel za prodajo.

Sloveli smo pred vojno kot dežela s posebno razvitim mlekarstvom in je sramota za nas, da moramo jesti danes le sir iz Slavonije ali iz Hrvaške. Pečati smo se osobito z odpošiljanjem svežega mleka v obmorska mesta; to nam v bodočnosti morebiti odpade, zato bo pa še dolgo let vladala draginja za fino presno maslo in okusen sir, kar bo omogočalo redno obratovanje v vseh predvojnih združnih mlekarnah. Torej zadrage na delo! pričnimo z malim, da postanemo kmalu zopet veliki. Na željo sem vsakemu združni mlekarni na razpolaganje nasveti, s predavanji in praktičnim poukom mlekarjev in mlekaric, kjer izšolanega osobja ni na razpolago.

Vse predvojne mlekarje pa prostim, da mi sporočijo svoje naslove in pa mnene, če mislijo ostati stroki še nadalje zvesti. Hotel bi ugotoviti s kolikim številom mlekarskih veččakov morem razpolagati za slučaj potrebe doma ali drugod v kraljevini.

Za vinogradnike.

Pričakovati je, da nam bo letos najbrže primanjkovalo modre galice za škropljenje trt, oziroma ker bo galica zelo draga, moramo gledati, da se preskrbimo še s kakim polnovrednim nadomestilom za modro ali bakreno galico. Tako nadomestilo je **bakrena pasta Bosna ali Bosnapasta**, to je sredstvo, ki je nekaterim našim vinogradnikom, zlasti na Štajerskem že znano. Bosnapasta je gosta, zelenkasta maža (kaša), ki sestoji iz bakrenega klorida, razkisanega z apnom. Ako razmešamo 1 kg te mase v 100 litrih čiste vode, dobimo enodstotno, 1½ kg — poldrugodstotno, 2 kg — dvoidstotno škroplilno zmes, brez vsakega drugega dodatka. Ker vsebuje Bosnapasta **baker**, učinkuje proti peronospori ali paležu na trti ravno tako dobro, kakor modra (bakrena) galica. Bosnapasta je glede učinkovitosti proti paležu na trti popolnoma enakovredna modri galici. To je poizkusil poleg mnogih drugih tudi podpisani sam.

Kmetijsko ministrstvo v Nem. Avstriji je zaradi tega lani oddajalo vinogradnikom poleg modre galice tudi Bosnapasto. — Pred modro galico ima Bosnapasta pa še naslednje prednosti: 1. Odmerjena množina paste se razmeša v vodi in škropivo je takoj, v par minutah pripravljeno. 2. Apna ni treba škropivu dodati, ker je sredstvo tako sestavljeno, da trte nikoli ne opali. 3. Škropivo je sluznato, brez peska in smeti, zato ne zamaši škropilnic in drži na trti bolje nego galica. 4. Pripravljeno škropivo se ne pokvari tudi če stoji več mesecev, med tem, ko je pripravljeno galiciško škropivo že po preteku enega dneva brez vrednosti. 5. Sredstvo je ceneje kot galica. Vsled teh dobrih lastnosti je priporočljivo, da se tega sredstva tudi pri nas poslužujemo. Poskrbljeno je, da se bode sredstvo v zadostni množini pri nas dobilo. Kle, se bode izvedelo med oglaš v listih. — B. Skalicky.

Mazanje trt proti trsnim plesnobi in drugim boleznim.

Ker se bliža čas trne reznje, opozarjam na svoj članek v lanskem »Kmetovalcu« pod naslovom: »Zatiranje trtnih bolezni v spomladnem času«, ki se dobi v ponatisku kot gospodarsko navodilo št. 67.

Zlasti važno je za nas letos mazanje trt z žveplovoapneno brozgo proti trtni plesnobi, ker se je ta bolezen pri nas zelo razpasla in nam povzroča velikansko škodo. Ker žveplovoapnene brozge iz inozemstva ne moremo dobiti, pripraviti si jo moramo sami na sledeči način:

Na 10 litrov vode se vzame 2 kg finnega, zmletga žvepla in 1 kg živega (ne-ugašenega), a svežega, ne starega apna. Posoda mora biti železna (najbolje železen kotel) in še enkrat toliko obsežna kot je tekočina, ker se ta med kuhanjem napne.

Najprej se v kakih dveh litrih tople vode polagoma (po koščkih) ugasi živo apno tako, da se končno dobro razmeša na redek apnen belež. Med tem se žveplo, da ne dela kepice, najprej zmeša z nekoliko vode v gosto kašo, ki se jo potem vmeša med apnen belež. Nato se dolije še ostalo vodo in se s kako palico zmeri globočina tekočine v kotlu.

V palici se napravi zareza, da se označi, koliko tekočine vsebuje posoda (kotel), ker je treba med kuhanjem izhlapelo vodo vedno zopet nadomestiti z vročo vodo (doliti). Zmes se kuha eno uro ob vednem mešanju, da se končno izpremeni v rujavo, včasih (vsled vpliva železa) nekoliko zelenkasto tekočino. Ko se tekočina ohladi, se ji dodene dva do trikratno množino vode. Tekočina, ki se precedi skozi gosto, žično sito, je nato ta-

koj porabna za mazanje trt. **Nerazkuhan** ostanek ostane lahko v kotlu za prihodnjo kuho.

Po reznji je treba vso staro skorjo na trtah osnažiti, najbolje z mehкими žičnimi krtačami. Reznje (reznjo) spravimo iz vinograda in jo sežgemo. Nato pa vso trto od zemlje do vrha namažemo s pripravljeno apneno brozgo. Za mazanje vzamemo kak čopič ali krtačico za leščilo ali pa okoli palice ovito junjo. Dobro je mazati trte dvakrat, zadnjič pa vsaj osem do štirinajst dni prej, predno se prično očesa napenjati. Mazanje uničuje škodljivce in zadržuje trte, da prezgodaj ne odženejo, kar je gotovo ugodno.

Vinarski nadzornik Skalicky.

Naloge našega kmetijstva v bodočnosti.

Evropske države, katere so iz svetovne vojne izšle kot zmagovalke, se na vse kriplje trudijo, da bi spravile svoje poljedelstvo na vrhunec.

Tudi poražena Nemčija dela na vse mogoče načine za to, da si le s pomočjo kmetijstva zajamči obstoj države.

Vsi politikarji prihajajo torej do spoznanja, da brez visoko razvitega kmetijstva trpijo prehrana ljudstva, državne finance in socialno stanje drugih slojev v državi.

Ako opazujemo razvoj kmetijstva v drugih državah, najdemo, da so tam na kmetih lične gospodarske stavbe, lepa trdna pota, vse polno železnic, kanalov in plovnihi rek, da je izobrazba na kmetih zelo dobra, da so tam kmetje v svojem poklicu pravi strokovnjaki.

Ako se peljemo v takih krajih z vlakom in vprašamo domačina, kaj je ta in ona tovarna, slišimo odgovor: »To je sladkorna tovarna, pivovarna, špiritna tovarna, opekarna, tovarna za konzerviranje sadja, kmetijsko združno skladišče, mlin, oljarna, tovarna za poljedelske stroje itd.

Torej vsak drugi dimnik lahko šteješ k poljedelski industriji. Razvoj te industrije je mogoč le v krajih in državah, kjer ima ljudstvo zmisel za napredek kmetijstva.

Primerjajmo našo državo Jugoslavijo z Nemčijo! Nemčija ima danes kakih 500.000 km² in 60 milijonov prebivalcev, od katerih je polovica kmečkega stanu.

Naša država bo štela kakih 250.000 km² s 14 milijonov prebivalcev, torej polovico velikosti Nemčije. Poljedelstvo Nemčije je na visoki stopinji in se tam pridelava povprečno 20 stotov žita na 1 ha.

V naših krajih, mislim, ne presega povprečni pridelek 10 stotov na 1 ha.

Vzlic temu je uvažala Nemčija za mnogo milijonov žita na leto iz Rusije, Avstro-Ogrske in Rumunije, da je preživela svoje mestno prebivalstvo in delavce.

Tega se nam ni treba bati, ker Jugoslavija vzlic mali produktivnosti zemlje pridelava toliko žita in drugih pridelkov, da jih preostane velike množine za izvoz. S tem še ni rečeno, da nam ni potreba produkcije žita in drugih pridelkov povzdigniti. Mi moramo produkcijo žita povzdigniti, in sicer zato, ker velike poljane naše zemlje odpadejo za saditev sladkorne pese, katera je za našo državo rastlina bodočnosti, ki povzdigne blagostanje kmeta.

V zvezi s kulturo sladkorne pese se obenem povzdigne sama ob sebi produkcija žita za enkrat in živinoreja tudi za enkrat proti današnjemu stanju.

Mi moramo skrbeti za napravo velikih mlinov, kakor je skrbela Ogrska, kjer se bo naše žito zmlelo in draga moka pripravila za izvoz.

Za našo živinorejo nam ostanejo vsi otrobi, ki živino bolje rede, in tudi gnoj bo na gnojilnih snoveh bogatejši.

Napredek pri našem kmetijstvu ne bo nikdar večji, če se bo naš kmet držal svojih starih navad.

Mi moramo skrbeti za dobre železne pluge, s katerimi naj bi se vsa nezasejana zemlja še v jeseni, ali če zemlja ne zmrzne, še med zimo, do spomladi razorala.

To se pa pri nas redkokdaj opazi. Naši kmetje so mnenja, da se v zimskih mesecih ne da orati.

Ako se voziš po drugih državah, n. pr. Čehoslovaški ali Nemčiji, vidiš, da orjejo kmetje svoja zemljišča, če ni zemlja močno zmrznjena, vso zimo.

Posebno veleposestniki orjejo s parnimi plugi zemljišča za sladkorno peso in krompir, katere sadeže so pozno pospravili.

Močvirnata zemljišča orjejo šele takrat, ko je mraz zadosti potrdil zgornjo plast, da se živina ali motorni plug ne zadirata.

Našemu kmetu je še tuja važnost jesenskega oranja napram spomladanskemu.

Jesensko oranje naredi najtežjo zemljo rahlo, prezračeno, kajti v zemlji je veliko vlage in zraka ter potrebnih snovi za kaljenje rastlin.

Struktura (godnost) zemlje se s tem znatno izboljša. Tako zemljišče je preje suho, se dá na njem preje sejati in se ne delajo kepe.

Spomladna setev se tako hitreje izvrši.

Kakor vzhaja testo s pomočjo drož, tako vzhaja spomladi že v jeseni razorana zemlja.

Spomladno oranje naredi zemljo blatno, katera se težko vlačí in razdela in se rade naredijo trde kepe, vsled tega se seme slabo zadela in se zemlja močno posuši.

Najboljše izpričevalo o poljedelstvu v Evropi daje dr. Lincoln Hutchinson, profesor narodnega gospodarstva na kalifornskem državnem vseučilišču v Ameriki, kateri je bil poslan kot član Hooverove prehranjevalne komisije v Evropo, češkim kmetom.

Na povratku iz Evrope v svojo domovino ga je obiskal urednik češkega dnevnika »Svornosti« v Chicagu, in ga vprašal za mnenje o čeških razmerah.

Med drugim mu je odgovoril: »Nikjer v Evropi, kamor sem na svojem potovanju prišel, nisem opazil tako temeljito in lepo obdelanih zemljišč, kakor v češko-slovaški republiki. Povsod drugod sem videl nerazorano zemljo in mestoma sploh niso orali.

Na Češkem so zorali vsak kot, kjer se je le plug zemlje prijel.

Krasen pogled se nudi človeku, če gleda to pokrajino, kjer je na eni strani vse sveže zeleno, na drugi pa črna razorana zemlja, komaj spomladi pričakujoča.

Kjer ima kmet tako razumevanje za svoj stan in njegovo važnost v državi, tam je dobrobit države popolnoma zajamčen.

Sladkorna industrija na Slovenskem.

O sladkorni industriji na Slovenskem danes pravzaprav ne moremo govoriti. Pred vojno je bivši deželni glavár pl. Šuklje osnoval odbor, ki si je nadel naloge, da osnuje delniško družbo za zgradbo sladkorne tovarne na Kranjskem. Na Dolenjskem je zavladalo takrat precejšnje zanimanje za stvar. Vojna je ubila tudi to zadevo. Na nas je sedaj, da spravimo to vprašanje zopet na dnevni red. Naša Dolenjska je najbolj pripravna za gojitev sladkorne pese, ona pa je tudi najbolj potrebna novih virov dohodkov, saj je Dolenjska dajala največ izseljencev. Izseljevanje iz Dolenjske je zadobilo pred vojno že katastrofalen značaj. Černomeljski okraj je štel l. 1886 30.000 prebivalcev, leta 1913 pa le 26.000, čeravno bi vsled naravne pomnožitve moral šteti 50.000 prebivalcev. V enem samem okraju smo tedaj izgubili v teku ene generacije 24.000 ljudi. Vpoštovati še moramo, da so se izseljevali le mladeniči, možje, žene in dekleta v najboljših letih, tedaj najboljše produktivne moči. Naravna posledica tega je, da se poslabša tudi gospodarski položaj onih, ki ostanejo doma. Zato vidimo, da pada blagostanje ljudstva v isti meri, kakor pada število prebivalstva. Pridelovanje sladkorne pese in sladkorna industrija pa bi v tem oziru mogla storiti naravnost čudeže.

Velikost pridelovanja sladkorja v Evropi in pomen sladkorne industrije nam kažejo nastopne številke:

Pridelalo se je v letih 1912/13 v Nemčiji 2.750.000 tonelat, v Avstro-Ogrski 1.900.000 tonelat, v Rusiji 1.381.000 tonelat, v Franciji 963.100 tonelat, v Holandski 303.000 tonelat, v Belgiji 297.000 tonelat, v Švedski 131.700 tonelat, v Danski 135.000 tonelat, v drugih deželah 395.000 tonelat. Skupno v Evropi 8.256.800 tonelat.

Od sladkorja, ki ga je pridelala Avstro-Ogrska, se je porabilo, kakor je pač bila letina — od tretjine do blizu polovice doma, dobra polovica do dve tretjini pa se je izvažala. Pov-

prečno se je v Avstro-Ogrski porabilo na osebo 12 kg sladkorja na leto. Na Angleškem je ta poraba mnogo večja. Domača poraba sladkorja bi se mogla znatno pomnožiti. Brez ozira na zmožnosti izvažanja — na kar se povrnemo pozneje — se hočemo pobaviti predvsem z zneski, ki smo jih Slovenci izdali na leto za sladkor. Mi moramo računati, da porabimo povprečno 12 kg na osebo. Na Češkem in Nižjeavstrijskem je ta vporaba gotovo večja, v Galiciji, Ogrski manjša. Nimamo sicer za posamezne dežele nikakih statističnih podatkov, a po gori navedenem smemo sklepati, da je znašal povprečni konzum sladkorja med Slovenci 12 kg na osebo in leto. Ker je nas Slovenec približno (vzemimo okroglo število) 1.500.000, znaša to 600.000 metrskih stotov. Cena sladkorja je znašala pred vojno za cele vagone 79 K met, stot. manje 38 K davka, torej 41 kron čistih. Vzemimo okroglo 40 K. Ker smo porabili Slovenci na leto 600.000 met. stotov, smo izdali torej za sam sladkor 24.000.000 K na leto. Davek pri tem ni vpoštet.

Od vsega tega ni ostalo niti en vinar v domovini. Ako bi imeli srednjo tovarno, ki bi proizvajala 100.000 met. stotov sladkorja na leto, bi to prinašalo po predvojnih cenah 4 milijone kron na leto. Pa če tudi računamo le po 30 kron, to je predvojno eksportno ceno, bi to znašalo 3 milijone kron na leto. Od tega bi moglo živeti s pridelovanjem pese in deloma v tovarni najmanje 3000 družin. To bi bile neposredne posledice. Še mnogo večje pa bi bile posredne. Ostanki sladkorne pese so izvrstna hrana za živino. Kako bi se mogli od tega koristiti živinorejci v bližini tovarne! Kmet, ki je bežal v Ameriko, bi ostal doma, nasadil del svojega polja s sladkorno peso, a ostalo bi mu še vedno zemlje dovolj, da bi mogel kriti z lastnim pridelkom glavne potrebe družine. Denar, ki bi ga dobil za peso, bi porabil za plačanje davkov, obresti in amortizacijo dolga ter druge gotove izdatke, a ker bi imel vedno lep gotov dohodek, bi si mogel tudi sicer izboljšati svoje gospodarsko stanje. A od tega bi ne imel koristi le nepo-

sredno prizadeti, temuč cela okolica. Z eno besedo rečeno: splošno ljudsko blagostanje bi se v vsakem oziru zboljšalo.

Domenski ravnatelj Ernest Beck je pisal v 6. zvezku »Oesterreichische Rundschau« leta 1913:

»Nesporno je, da možnost dobičkanosnega pridelovanja sladkorne pese zelo vpliva na blagostanje širokih ljudskih slojev. Sladkorna pesa ni nikakoli rastlina, ki se nahaja v prosti naravi, temveč je ena najsijajnejših poplemenjenih proizvodov delujoče človeške inteligence, ona je čudežna rastlina, na kateri je porabno vse brez izjeme, ki je delovala oplojevalno toliko na poljedelstvo, kolikor na neštevilne obrti. Ona je pomogla domačemu poljedelstvu do nepričakovanega razvoja, vsemu narodnemu gospodarstvu pa do poprej neznane obilnosti kapitala, razširila je blagostanje tudi v ljudske sloje, med katerimi sta preje bili na dnevnem redu beda in pomanjkanje. Ne rečemo preveč, če trdimo, da je gojenje pese ena glavnih žil našega gospodarskega življenja.«

Tem besedam narodnogospodarskega praktika pač ni treba ničesar dostaviti, saj le potrjujejo ono, kar smo mi rekli zgoraj. Toda predpogoj za gojenje sladkorne pese je sladkorna tovarna, ki bi peso nakupovala in predelovala.

Pl. Šuklje je izkušen veščak, ni dvoma, da je slonela po njem začeta akcija na zdravi podlagi. Tudi če ne bi računali na eksport, bi mogli Slovenci sami porabiti sladkor, ki bi ga izdelali, a denar bi ostal doma. Toda računati bi smeli tudi na eksport. Dalmacija, Bosna in Hercegovina, Črna gora in Albanija ... nimajo niti ene take tovarne. Tu bi mogli mi prav lahko izriniti vsako drugo konkurenco.

»Nar. Gosp. Vestnik«.

Anketa o sladkorni industriji v Sloveniji.

Dne 20. jan. se je vršila pri poverjeništvu za kmetijstvo v Ljubljani anketa o predlogih in načrtih za ustvaritev domače sladkorne industrije v Sloveniji. Kmetijski svetnik Rohr-

mann je podal kratko interesantno zgodovino poizkusov za udomačitev in razširjanje kulture sladkorne pese in priprav za ustvaritev domače sladkorne tovarne. Že leta 1894. se je vršila zadnja anketa na Dolenjskem, tudi praktični poizkusi z nasajanjem pese so dobro uspeli in mnogo drugih predpogojev je bilo danih, po objavi rezultatov ankete v »Kmetovalcu« l. 1896. je pa vse skupaj zaspalo. Takratni načrt je bil zamišljen v Mirenski dolini. Vzrok temu so bile deloma naše maloposestne razmere, deloma naše posebne poljedelske razmere. Ker zahteva kultiviranje potrebne pese jako obsežna zemljišča, so za to najbolj prikladna veleposestva, med tem ko je pri nas skoro vse obdelano polje razdrobljeno med neštete maloposestnike. Med posebnimi gospodarskimi razmerami je omeniti, da so bili vpoštev prihajajoči kraji deloma vinorodni, deloma živinorejski in da je za naše gospodarstvo velike važnosti druga, takozvana strniščna setev. Šele po dolgih letih je l. 1912. dvorni svetnik pl. Šuklje začel novo akcijo za oživetvorenje pesne kulture in sladkorne industrije. Takrat sta prišla v poštev dva glavna projekta in sicer Ljubljansko barje in Belokrajina. Barje bi bilo treba osušiti, da se porabi ta velika rodovitna ploskev v agrokulturne namene. Na inicijativo bivšega župana l. Hribarja in drugih interesentov so se izvedli na Barju poizkusi z nasajanjem pese, ki so uspeli nad vse sijajno. V najlepšem teku so bila tudi vsa dela za osušitev barja, da jih ni vojna, še bolj pa do skrajnosti zaslepljeni politični šovinizem razbil in onemogočil. Takratni deželni glavar dr. Šusteršič je večino interesentov prisilil, da so popolnoma opustili vsako propagando in nadaljne delo, onemogočil je tudi osuševalna dela na Barju, ki bi se bila dala z ruskimi ujetniki izvršiti ob mnogo ugodnejših pogojih.

Po zlomu monarhije je nastal v Sloveniji vsled novih gospodarskih mejnov položaj, ki nas je direktno prisilil, da začnemo trezno misliti na to, da čimprej ustvarimo lastno sladkorno industrijo.

Sladkorne tovarne naše nove domovine imajo v normalnih razmerah

produkcijsko zmoglost ca. 8700 vagonov sladkorja, medtem ko bi znašal normalni konzum celega kraljestva 8500 do 9600 vagonov. Toda vsled težavnih razmer, med drugim tudi vsled neveščih nadzornikov tujih cukrovarjev, se kalkulira letošnja domača produkcija na borih ca 1500 vagonov. Ostalo bo treba uvažati in sicer iz Češke za drago kompenzacijo v pšenici v razmerju 1:3 in za govedino in svinjino v razmerju pri živi vagi živine 1:1.

Vsled vedno rastočih nabavnih cen sladkorja je postalo vprašanje lastne sladkorne industrije eno najvažnejših naših narodnogospodarskih vprašanj, ker stane sladkor za Slovenijo pri sedanjih cenah letno okroglo 200 milijonov kron. Naloga naše sladkorne industrije pa naj bi bila ne samo kriti potrebo notranjega konzuma, marveč in predvsem izvažati v Italijo, na Grško, v dežele bivše Turčije, ki so popolnoma brez sladkorne industrije. Naša neposredna zemljepisna lega ob morju nas direktno izzivlja, da si osvojimo to važno panogo izvoza.

Za uvedbo pesne kulture je treba takoj začeti s propagandnim delom med kmeti in treba učiti kmeta intenzivnega obdelovanja. Res je sedaj po vojni v nekaterih ozirih slabše razpoloženje, ker je veselje do dela padlo, zemljišča so zanemarjena in izčrpana, manjka umetnih gnojil. Ljubljansko barje še ni osušeno in nimamo v nekaterih krajih, ki bi prišli za posamezne projekte v poštev, železniških zvez. Vendar vse to skupaj ne sme ovirati, da se ne bi takoj začelo z nasajanjem pese, ki se da, dokler nimamo tovarne za surovi sladkor, porabiti za krmo, za izdelovanje marmelade ali alkohola.

V daljših debatah se je podrobno pojasnilo, da bi vključ veliki množini padavine sladkorna pesa povsod uspevala, na Barju kakor na Posavju in tudi na Krškem polju, dasi je tam prod in pesek pokrit z jako tenko plastjo zemlje in bi pri globokem oranju stopil marsikod na površino. Seveda najboli deviška tla in najprikladnejše ozemlje za pesno kulturo bi ostalo vsekakor Ljubljansko barje in Belokrajina okrog Vinice. Ker pred dokončanjem osuševalnih del projekt na Barju ne pride v

poštev in ker so interesi štajerski projekt na Ptujskem polju umaknili, preostalo je načrt za dolnje Posavje in sicer v brežiški, krški in sevniški okolici. Stroji bi se po mnenju interesentov dali dobiti v kaki likvidujoči tovarni na Nemškem, bodoča rafinerija bi imela v bližini premogovnike (Rajhenburg) in apnenice (Zidan most in Zagorje). Organizacija podjetja naj bi bila združna, vendar naj bi ne izključevala udeležbe interesiranih trgovskih krogov. Sladkor, kakršnega deli sedaj aprovizacija, bi lahko dobivali iz sladkorne tovarne brez rafinerije. Po nekaterih pojasnilih so se sprejele sledeče resolucije:

Podpirati je z vsemi sredstvi uvedbo kulturne sladkorne pese povsod tam, kjer je za to ugoden teren; v to svrhu se: 1. pozivlja vlada, da po strokovnjakih, ki se naj ad hoc nastavijo, pouči naše gospodarje v pridelovanju sladkorne pese; 2. se naprosi časnikiarstvo, duhovščina in učiteljstvo, da podpirajo agitacijo za vpeljavo te kulture; 3. se zahteva, da se po poljedelskih šolah v Sloveniji učenci temeljito poučujejo v pridelovanju sladkorne pese; 4. zahteva anketa od vlade in od vseh poklicanih faktorjev, da se nemudoma in z vso energijo nadaljuje prevažno kulturno delo: osuševanje Ljubljanskega barja in 5. naj se takoj prouče razmere v dolnem Posavju, ali so podani pogoji za ustanovitev sladkorne tovarne in naj se v ugodnem slučaju pospešijo tudi tam potrebna pripravljala dela za to industrijo.

Več ljubezni napram žrtvam nezmernosti.

Mož je postal pivec in misli, da te navade ne more več opustiti, zašel je med tiste nesrečneže, ki sebe in svoje polagoma vodijo v propast, — in sedaj? Bližnji ga ostro obsojajo, čut zaničevanja se vzbudi v njih in kolikokrat lahko slišimo: »temu človeku ni več pomagati« — »saj ve, kaj je prav in kaj ne« — »naj bom jaz njegov varuh« itd. Kaj store bližnji? Nič! Mirno gledajo, kako dalje pije, kako gine in pogine. Ali je to prav, ali je to človeško?

Naj se li čudimo, če ob današnjih razmerah, ko se ob vsaki priložnosti in priliki pije in k pitju sili, da toliko mož in mladeničev izgubi pravo razsodnost? Ali ne zaslužijo ti reveži bolj obžalovanja, kot nepremišljene obsodbe? Ali res nismo dolžni, jim pomagati, jih rešiti s pota pogube?

Zamislimo si človeka, ki nevede koraka proti globoki kotlini, potegnimo ga nazaj ali mu zakličimo: »Stoj, ne naprej, tebi grozi nevarnost!« Koliko bi jih ne bilo zašlo v nezmerno in nezmiselno pitje, ko bi jih še ob pravem času dober prijatelj, hišni znanec ali stanovski tovariš svareče in ljubeznivo opozoril na nepravo pot, jim svetoval pravo, in sicer v taki obliki, da bi dobil pivec vtis: ta mi resnično le dobro želi.

Kaj ne, če ugledamo osebo, ki je padla v vodo in se bori z valovi, ki jo hočejo potisniti v gotovo smrt, bomo hitro in brez dolgega premišljevanja storili vse mogoče, da jo ohranimo pri življenju. Koliko pa se jih danes utopi v valovih in morju alkohola pred našimi očmi, ne da bi poskusili najmanjše v njih rešitev. Vsi ti utopljeni pa se bodo bridko maščevali nad nami, ako jim pravočasno ne ponudimo rešitve.

Da morda to valovje ne uniči danes ali jutri tudi življenja naših otrok moramo že sedaj hiteti na delo brez obsodbe in zaničevanja napram alkoholnim bolnikom, na delo, katerega bo vodila edino ljubezen do žrtv nezmernosti.

Sadarska anketa.

Dne 4. in 5. februarja se je vršila pri poverjeništvu za kmetijstvo v Ljubljani sadarska anketa, pri kateri so se obravnavala vsa najvažnejša vprašanja glede pospeševanja sadjarstva v Sloveniji v bližnji bodočnosti. Ankete se je vdeležilo 12 kmetijskih strokovnjakov, 5 sadarskih praktikantov, 1 zastopnik Koroške in 2 zastopnika sadne trgovine. Na anketo je poslala svojega zastopnika tudi Slovenska kmetijska družba in trgovska in obrtna zbornica v Ljubljani.

Vsi zborovalci so soglašali v tem, da je sadjarstvo v Sloveniji velikega

gospodarskega pomena, ker je Slovenija eminentno sadarska dežela. Tega se prebivalstvo tudi zaveda in je živo zanimanje za sadjarstvo med ljudstvom najboljši porok, da je tudi v tej panogi pričakovati v bodočnosti najlepšega razvoja. Treba pa je v tem oziru enotnega, smotrenega in vztrajnega sodelovanja vseh poklicanih faktorjev, zlasti pa tozadevnih kmetijskih veščakov in izdatnih gmočnih žrtv od strani državne uprave.

Na anketi se je obravnavalo osem glavnih vprašanj, ki so jih posamezni poročevalci temeljito obdelali in ki so se vsestransko premotrila. Končno so se rešila v obliki konkretnih predlogov.

I. Sadni izbor za Slovenijo. Poročevalec sadarski nadzornik M. Humek. Od pravilne izbire sadnih plemen in vrst je povečini odvisen ves uspeh v sadjarstvu. Našim podnebnim, gospodarskim in trgovskim razmeram primeren izbor je najnujnejša potreba. Slovenijo delimo z ozirom na podnebje v tri različna ozemlja in sicer v vinorodni, zmerni in mrzli pas (Vipava in Goriško bi tvorila vroči pas). Za vsako pokrajino je treba posebnega izbora. Predlagane izbore je anketa v večurni debati predelala in sklenila, da se uveljavijo samo začasno, dokler se na podlagi sadnih ogledov in vsestranskega proučevanja ne ustanovi stalni sadni izbor za Slovenijo, kar se ima izvršiti po možnosti še tekoče leto.

II. Drevesničarstvo. Poročevalec sadjar. nadzornik Fr. Goričan iz Celja je v svojem poročilu temeljito pojasnil veliko potrebo večjih državnih drevesnic. Pomanjkanje sadnega naraščaja je jako veliko, ker nimamo v Sloveniji nobene večje niti javne niti privatne drevesnice in ker so tozadevna domača in tuja podjetja med vojsko ali popolnoma prenehala, ali pa vsaj zelo skrčila pridelovanje sadnega drevja. Sklenilo se je predlagati, da se nemudoma ustanove najmanj tri večje državne drevesnice (za vsako sadarsko pokrajino po eno) in po razmerah več manjših okrajnih ali podružnih drevesnic. Poleg tega je treba z vsemi sredstvi podpirati misel ustanovitve velike privatne drevesnice, ki bi zalagala s sadnim drevjem poleg Slovenije

tudi druge jugoslovanske pokrajine. Zastopnik Kmetijske družbe, g. inženir Lah je obljubil, da bi utegnili Slovenska kmetijska družba, ki ima takisto dolžnost podpirati sadjarstvo in ki je svoje drevesnice popolnoma opustila, s soudeležbo pomagati, da se omenjeno podjetje ustanovi čimprej in na najširši podlagi.

III. Oskrbovanje in varstvo sadnega drevja. Strokovni učitelj g. Fr. Kafol z Grma je podal pregledno poročilo o najvažnejših in temeljnih načelih pri oskrbovanju in varstvu sadnega drevja s posebnim ozirom na izredne razmere sedanjega časa, ko nam manjka najpotrebnejših pripomočkov. Vzroki nerednosti, zlasti pa neradne rodovitnosti so bili predmet daljše debate. S temeljitim oskrbovanjem, rednim gnojenjem in primernim varstvom se bo dosegla tudi pri sadnem drevju obilnejša in rednejša rodovitnost. Posebno se je poudarjala tudi v sadjarstvu važnost gnojnice in hlevskega gnoja. Varstvo naj se raztegne vsaj na najhujše in najnevarnejše škodljivce kakor so: zajec, voluhar, miši, krvava uš, listne uši, cvetoder in zavijač, škrlup in monilija. Ti sovražniki oškodujejo naše sadjarstvo na leto za stotisoče. Ustanovitev phytopathološkega zavoda in varnostne odredbe pri uvozu rastlin iz tujih držav je nujna potreba.

IV. O sadni uporabi je obširno poročal ravnatelj kmet. šole v Št. Jurju ob juž. žel. g. Iv. Belle. Predvsem je poudarjal važnost sadjarstva iz narodnogospodarskega stališča. Sadjarstvo nudi potrebno živilo, poviša dohodke zemljišč in daje priliko za zaslužek. Glede domače uporabe sadja se je posebno poudarjalo sušenje, ki ga je treba pospeševati na vse načine in pa racionalna naprava sadnega vina.

Ogromna večina sadja je namenjena pa za kupčijo. Zlasti velja to za namizna jabolka trpežnih vrst, ker glede kakovosti daleč nadkriljujejo vsako drugo sadje, tuje, zlasti ameriške in avstralske provenijence. Industrijske uporabe še nimamo, ker nam manjka primerne sadja (jagodičastega). Utegne se pa razviti tudi ta uporaba, ko bodo vsi pogoji za to dani. Zlasti bi prišlo v poštev tovarniško

izdelovanje sadnih sokov, sadjevca, marmelade in drugih sadnih konserv. Sušenje na debelo za trgovine se bržkone ne bo obneslo, ker ne bo vzdržalo konkurence južnih delov Jugoslavije, kjer je razvito že od pamtiveka.

V. Sadna kupčija in industrija. Poročevalec kletarski nadzornik Fran Gombač iz Ljubljane. Slovenija ima jako ugodno lego za sadno kupčijo, ker meji na države, ki so navezane na uvoz sadja in ker ima zelo ugodne železniške in deloma tudi vodne zveze s sosednimi državami.

Pred vojno je bil tok sadne trgovine iz slovenskih dežel obrnjen bolj proti severu in vzhodu. Sedaj bi se utegnili obrniti pa deloma tudi proti jugu, zlasti ako se nam odpre prosta trgovina na morju.

Sadna trgovina se bo pospeševala posebno s tem, da se bo pridelovalo enotno sadje v velikih množinah, ki odgovarja trgovskim zahtevam, da se bo pravilno spravljalo, razbiralo in vlagalo in z ustanavljanjem solidnih sadnih društev, moštarn in s primerno velikopotezno reklamo potom časopisja, brošur, lepakov, sadnih semnjev, razstav, potovalnih predavanj itd. Obširno se je razpravljalo o vprašanju sadjarskega združenstva. Le tiste zadrage, ki ne bodo ustanovljene iz sebičnih, konkurenčnih še manj pa iz političnih, ampak zgolj iz gospodarskih interesov v najboljših sadjarskih krajih in ki bodo v večjih rokah, bi utegnile imeti prihodnost. Končno je poročevalec obrazložil carinske določbe za izvoz sadja v Avstrijo in Čehoslovaško. V vse druge države je pa izvoz sadja carine prost.

Glede sadne industrije je treba še širše podlage in velikega kapitala. To je prepustiti vsekako privatni podjetnosti. Podpiranje od strani države bi obstajalo le v raznih bonitetah pri carini, prevozu in drugih prilikah. S to industrijo bi bilo združiti tudi fabrikacije sadjarskih potrebščin in orodja.

V zadevi trgovsko-obrtne politike je pri tej točki obširno poročal zastopnik trgovske in obrtne zbornice g. dr. Mohorčič, ki je naposled vabil vse kmetijske interese, da naj ostanejo vedno v tesni zvezi s trgovsko in obrtno

zbornico in naj jo ob vsaki priliki informirajo o svojih težnjah in event. zahtevah.

VI. O sadjarskem pouku je poročal strokovni učitelj na vinarski in sadjarski šoli v Mariboru g. Jos. Priol. Iz njegovega temeljitega poročila naj omenimo samo glavne misli. 1. S poukom iz sadjarstva naj se začne že na ljudski šoli. Ta pouk naj bo vedno v tesni zvezi s praktičnimi vajami na šolskem vrtu. Nadzorovanje šol. vrtov naj se poveri sadjarskemu ali vrtnarskemu strokovnjaku. 2. Pouk iz sadjarstva se nadaljuje in razširi v kmetijskih nadaljevalnih šolah. Kmetijski nadaljevalni pouk naj se vpelje po vsej Sloveniji in naj bo obvezen. Učiteljstvu je treba dati priliko, da se v ta namen potrebno izobrazijo, predvsem že na učiteljski in pozneje na 4—5 tedenskih kmetijskih tečajih. Zahtevati je, da se pouk iz kmetijstva na učiteljskih razširi na vse letnike in primerno poglobi. 3. Na kmetijskih šolah naj se pouk iz sadjarstva razširi na 3 tedenske ure. Posebno naj se uvaža praktično stran pouka. Absolvent kmetijske šole mora biti zmožen opravljati vsa sadjarska dela pravilno in samostojno. 4. Zelo važni za razširjanje sadjarskega znanja med ljudstvo so tudi krajši ali daljši sadjarski tečaji za kmečke fante, ki naj bi se izobrazili za sadjarske paznike, tečaji za učitelje, specijelni tečaji za spravljanje, vkuhanje in razno drugo uporabo sadja itd. 5. Pouk iz sadjarstva zelo pospešujejo sadjarska predavanja po deželi. Ta predavanja naj izvršujejo zlasti kmetijski veščaki pri okrajnih glavarstvih. 6. Sadjarska književnost je pri nas še jako skromna. Predvsem nujno potrebujemo sadjarske knjige in slovenske pomologije.

VII. Sadjarska organizacija. Poročevalec vinarski inštruktor I. Zupanc iz Ptuja. Prva potreba v tej zadevi je ustanovitev sadjarskega društva za Slovenijo, ki bi imelo namen predvsem na najrazličnejše načine pospeševati sadjarski pouk, dobavo cepičev, sadnega drevja in raznih sadjarskih pripomočkov, gojiti pomologijo, prirejati sadne ogledne in razstave, gojiti varstvo sadnega drevja itd. Poročevalec je predlagal, da se produkcija sadnega

drevja osnuje na zadružni podlagi (skupno pridelovanje in skupno razpečavanje). Končno je obravnaval tudi sadjarsko zadružništvo, ki naj bi se bavilo s skupnim razpečavanjem svežega sadja, s skupno napravo sadjevca, s skupnim sušenjem in drugim konserviranjem sadja. Za enkrat je mogoča samo ustanovitev sadjarskega društva in se v to svrhu izvoli ožji odbor, ki ima pripraviti vse potrebno, da se društvo ustanovi že tekoče leto.

VIII. Sadni ogledi in razstave. Učitelj in posestnik g. M. Levstik iz Celja je poročal o zgodovini sadnih razstav na bivšem Štajerskem, o njih pomenu in nalogah za prihodnost. Njegovo poročilo je pričalo, da je v tej zadevi že veliko deloval in da je tudi za prihodnje pripravljen posvetiti svoje moči takim prireditvam.

Kmetijski svetnik g. V. Rohrmann je pojasnil nekatere okoliščine glede sadnih razstav na bivšem Kranjskem. Nato se je sklenilo prirediti prihodnjo jesen sadne ogled v Novem mestu, Ljubljani, Radovljici, v Celju, Mariboru, Velikovcu in event. tudi v Borovljah. V Celju se bodo delale pa priprave za sadno razstavo v večjem obsegu.

K sklepu je poročal referent za sadjarstvo M. Humek o potrebnem načrtu za povzdigo sadjarstva v Sloveniji. Vsled pomanjkanja časa in vsled tega, ker bo treba načrt vrvnati po predlogih in resolucijah sadjarske ankete, se sklene prepustiti izdelavo osnutka za načrt referentu. Ta osnutek se dopošlje vsem udeležencem v pretres in odobrenje.

Žrebeta na pašo!

Brez pašnikov ne moremo vzrediti niti enega dobrega konja. To je pri vzrejevanju konj dobro znano. Konj je že od narave namenjen za prostost, za delo, za bivanje na prostem; njemu torej najmanj ugajajo temni in nesnažni hlevi. V takih trpe največ žrebeta. Mnogokateri kmet skrbi bolj za vse druge domače živali nego za svoje konje, kar se navadno opazuje v krajih, kjer je konjereja bolj postranska stvar, kjer se ne gleda na lepega konja,

ampak več na dobičkanosnejše krave in vole, kjer se skrbi bolj za umno urejene goveje in prasičje hleve in svinjake, medtem ko se mora kljuse zadovoljiti tudi z manj primernim prostorom brez svetlobe in zraka.

V konjskih hlevih vidimo le temo in nesnago ter občutljivo vlažnost in soparico. Okna so majhna in šipe razbite, ali zadelane s slamo, da izgleda hlev še temnejši. Stene, strop in jasli so preprežene s pajčevino, prezračevalnih naprav ne opazimo nikjer. Na snajenje konj — izvzemši delovnih — se ne pazi veliko, najmanjšo skrb se pa posveča žrebetu. Ta so res zanemarjena. Zaprta v majhnih, temnih prostorih, da se v njih komaj morejo gibati, stoje v gnojnici in so prisiljena v tem zadušljivem zraku preživeti leto in dan. Kako se naj tako žrebe razvija v zadovoljstvo gospodarja, če ga ta tako slabo oskrbuje?

Vsaka žival, vsaka rastlina potrebuje svetlobe in svežega zraka; vsaka mlada žival še posebno pregibanja na prostem. Toliko več pa konj, ki ga je mati narava obdarovala s posebno gibčnostjo in posebnim nagnenjem do prostosti. Žrebe mora torej imeti čisti zrak in svetlobo v hlevu in na prostem in posebno priliko za razvijanje svoje gibčnosti.

To pa lahko doseže, razen ob ugodnih razmerah v hlevu, samo z bivanjem na prostem, na pašnikih. Na pašnikih se žrebeta zadostno izprehodijo, vsi členi in mišice se neprenehoma zadostno pregibljejo, živali uživajo zdrav zrak in si izbirajo zdravo, redilno in lahko prebavno krmo. To pobirajo žrebeta od tal, sčim se jim zravna hrba, krepijo se jim kite in mišice. Na paši se rog pravilno razvija, ker je vedno suh in v primernem pregibanju, noge se krepijo, sploh celo telo ostane zdravo in postaja gibčnejše, prožno in manj dovzetno za različne bolezni.

Razvoj žrebet na paši pa je odvisen od različnih okoliščin, ki jih moramo upoštevati. Večkrat smo opazili, da žrebe, ki je samo na paši, ne ostaja vedno tako živahno in čvrsto, kakor je bilo prvotno. Tudi ta žival potrebuje družbe, vsled tega skušajmo vedno

spraviti več žrebet na skupni pašnik, kjer se v družbi rajši igrajo in preganjajo. Razentega je nadzorstvo čez več žrebet lažje in krmljenje ceneje. Žrebeta morajo imeti priliko, da se v vročini lahko zatečejo v senco, vsled tega naj imajo taki pašniki nekaj košatih dreves, pod katera se živali zatekajo ob vročih urah. Po možnosti naj bo lega pašnikov visoka in deloma strma, deloma ravna. Pašniki naj bodo suhi, bogati dobrih, sladkih zelišč. Tudi dobre vode ne sme manjkati. Neugodni so nizko ležeči mokri, močvirnati pašniki. S pašniki v zvezi mora biti hlev ali vsaj velika lesena lopa, kjer so žrebeta lahko čez noč, v dežju ali med nevihto. Tu se jim polaga tudi seno in oves, ki ga žrebe ne sme pogrešati.

Kdor žrebetom ne daje ovsa, naj pusti konjerejo, ker brez ovsa ne more vzrediti dobrega, krepkega konja. Oves napravi močne kosti, konji hitreje rasejo, paša pa povzroča krepko ter pravilno rast, gibčnost in ohrani zdravje. Le pod takimi pogoji bomo vzrejevali konje, katerih skupiček bo tolik, da nam poplača vso skrb, delo in krmo. Posledica dobrih pašnikov bo večja pozornost za konjerejo, dobili bomo veselje do lepih konj ter jim preskrbeli boljše hleve. Eno podpira drugo in vse skupaj gre na korist kmeta-konjereja.

Kmetovalec.

Za zboljšanje nove valute.

Javlja se, da so srbski združeni trgovci sklenili, vsled zmešnjav v kurzu, da morajo trgovine zapreti, če se valuta v kratkem ne zboljša. Soglasno so sklenili o tem obravnavati na javnem shodu, ki bi se naj vršil minuli četrtek. Trgovci niso bili od vlade obveščeni o njenih korakih v tem vprašanju. V petek je bil podpisan sklep skupščine, ki vsebuje naslednje zahteve: 1. Ustavi se in prepove uvoz vseh luksuznih predmetov, 2. izvede se kontrola čekovnega prometa z inozemstvom, 3. prepreči se umetno skakanje kurza, 4. pripravi se potrebno za monopoliziranje trgovine s tujo valuto.

Poljedelstvo in industrija v Dalmaciji.

Koncem vojne strnila se je vsa moč narodne inteligence na presojanje onih vprašanj, od kojih ugodne rešitve je odvisna srečnejša bodočnost naroda in obstoj mlade države. Izmed problemov, ki se v tem času miru in velikega pričakovanja, z umom in ljubeznijo razmotrivajo, je gotovo najvažnejši in najdalekosežnejši problem za naš narod poljedelstvo. V Dalmaciji je devetdeset odstotkov prebivalstva, ki živi posredno ali neposredno od obdelovanja polja; polje je vir naše moči, temelj na katerem stoji blagostanje naroda, njegova sreča in sigurnost države. Zatorej je jasno, da se s tem perečim vprašanjem bavi razum in inteligentna aktivnost naroda.

Pri tem proučevanju, katerega svrha je izboljšanje poljedelstva, je nujna potreba, da premotrimo posebne okoliščine z ozirom na podnebje, fizične in kemične odnose zemlje ter na podlagi teh udeležimo naše praktično delovanje. S tem pridemo do spoznanja onih kulturnih rastlin, ki uspevajo na naši zemlji najbolj in do uverjenja, da se v Dalmaciji ne da proizvajati ekstenzivna kultura v strogem smislu evropskega naziranja, po katerem bi se naj vsa zemlja srednje in slabe vrste preuredila v pašnike, šume in slično. Pa tudi prirodne zahteve in gospodarski oziri zahtevajo, da se v Dalmaciji proizvaja v prvi vrsti intenzivna kultura onega rastlinstva, katero ima pri nas najpovoljnejši uspeh, kakor vinogradi, tobak, masline, buhač, aromatično in zdraviliško rastlinstvo, posebne vrste sadja, kakor smokve, rožiči, mandelni, bajame i. dr., sočivje cvetlice in okrasne rastline — da se posamezne kulture specializirajo in omejijo na najplodovitejše kraje, da se končno vse to intenzivno vzgojevanje vrši najracionalnejše z uporabo vseh sredstev in prakse ter vse znane teorije. Okrepčana intenzivna in razumna kultura mora stremeti za tem, da z izbero in poboljšanjem rastlinskih vrst, z izvajanjem načina produkcije, očisti kvalitativno in kvantitativno poljedelsko

produkcijo. Razun tega je za prospeh našega gospodarskega življenja važen še drugi moment, namreč donosno izkoriščevanje poljskih pridelkov, kar se doseže najuspešneje z industrijalizovanjem poljedelstva.

Poljedelstvo bo postalo v Dalmaciji samo takrat najproduktivnejša in najznatnejša panoga pridobivanja, ako bo se izvajalo razumno, intenzivno in v najtesnejši zvezi z industrijo. Danes ne uspeva poljedelstvo nikjer toli dobro in ne daje nikjer tako velikih ekonomskih dobrot, kakor tam, kjer se naslanja na industrijo ter se z njo izpopolnjuje, ker je z isto po naravi v najožji zvezi. Skušnje vseh naprednih držav so nas poučile, da se poljedelstvo prav slabo izplača, ako ne drži koraka s tehničnimi pridobitvami, nasprotno pa, da čim tesnejše je spojeno z industrijo, tem večji donos izkazuje, ki ni samo razvoj in napredek poljedelstva samega, temveč tudi napredek obče gospodarskega blagostanja. Čehoslovaška zahvaljuje svoje blagostanje in bogastvo procvitu velike svoje industrije, a v prvi vrsti svoji sladkorni industriji. Da se poljedelstvo v Galiciji izkazuje z lepim čistim dobičkom, vzrok je temu v prvi vrsti razvita industrija alkohola, ki ga pridobiva dežela iz krompirja. V obče se je poljedelstvo tam najbolj razvilo, kjer je bilo v zvezi z industrijo, kjer mu je nudila ista izobilje kapitala v izdatno pomoč. Najdonosnejša so bila vedno ona gospodarstva, kjer se je poljedelsko ljudstvoanimalo za obrt, kjer so se dvigale opekarne, mlini, pilarne, tovarne za hranjevanje (konzerviranje) sadja in sočivja, tovarne za sladkor, kjer se je lomil kamen, kjer stoje glažute, plavži i. t. d. Tam se je iz tehničnega dela pridobljen denar porabljal na korist poljedelstva in s pomočjo velikega kapitala dvignila so se vzorna gospodarstva, obdelale so se obširne poljane s parnim pljugom, usušila so se močvirja, vredilo obdelovanje in izrabljanje polja, dobavila se je iz inozemstva najboljša živina, preskrbelo se je delavce z modernimi poljedelskimi pripravami. Ravno ta prirodni razvoj gospodarskih oblik privede nas k industriji; iz lovskega, ri-

biškega in pastirskega značaja nastala je poljedelska oblika gospodarstva, in iz agrarnega stanu razvija se pred našimi očmi stopnjeva je moderna industrijalna država. Ta razvoj, katerega nam narava sama predpisuje, moramo tudi zasledovati, ako nočemo, da zaostanemo na nižji stopnji občega ljudskega napredka. V vedno večjem tekmovanju narodov zamoremo se le takrat uspešno vzdržavati, ako se bomo razvijali sporedno z napredkom in sledili struji časa, ki nas vodi iz poljedelske v industrijalno državo. S tem pripomoremo ne samo višjemu razmahu občega gospodarskega življenja, nego tudi mogočnejšemu procvitu poljedelstva samega, katero bo ostalo za Dalmacijo vedno ena najglavnejših panog pridobivanja.

Kjerkoli pogledamo na gospodarske odnose naprednejših držav, opazimo, kako uvidni narodni ekonomski napinajo vse sile, da vspostavijo nujni sklad med industrijo in poljedelstvom; oni motrijo z jednako marljivostjo obojestranski razvoj teh dveh panog. Najboljši primer v tem oziru nam nudi Ogrska, ki je povsem poljedelska država, bogata na najboljših agrarnih proizvodih in številni živinoreji. Nobena država ni od narave tako pripravna za poljedelstvo, da bi bila popolnoma agrarna, kakor Ogrska in nikjer niso dani slabši pogoji za industrijo, kakor ravno na Ogrskem, vendar stori vse, da si pripravi lastno in močno industrijo, ker je uvidela, da ni prijetno in ne koristno, ako je odvisna samo od poljedelstva. Ob samem poljedelstvu ne da se ne v Ogrski, pa tudi v nobeni drugi državi živeti; tako je leta 1906, ki je bilo preobilno obrodilo, kakor redko katero prej ali pozneje, zaključila Ogrska svojo trgovinsko bilanco z znatnim pasivom, ki je znašal nekaj čez 100 milijonov kron. Vzrok tega izpada produktivnega dela je v prvi vrsti zapostavljanje industrije, na koje škodo se je čez mero razvilo poljedelstvo. Ni torej čudo, če Ogrska napenja vse sile, da spravi industrijo v napredek ter izjednači obe glavni panogi narodnega gospodarstva. Dočim je Ogrska do leta 1867 podpirala industrijo letno s kakimi 30.000 K,

znašala je podpora leta 1880 že 126.000 kron, za leto 1890 pa 487.000 K, od leta 1900 naprej pa povprečno po 3 milijone kron. Od leta 1907 do 1917 se je osnovalo razun že obstoječih 1300 industrijskih podjetij, ki so že delovala, še 439 novih tovarn, katerih izgradnja je stala 720 milijonov kron, h katerim je prispevala država svojih 125 milijonov. Ta globoka smisel za prave realne potrebe naroda pa ni samo ogrska posebnost, ampak last vseh narodov, ki z bistrim okom in razumom opazajo svet. Poljedelstvo in industrija nista nikaka nasprotna pojma, nasprotno, dve sorodni panogi narodnega gospodarstva, katere mora vsaka država — svesta si svojih dolžnosti — s vsemi silami, razvijati, podpirati in pospeševati, ako hoče, da se vzdrži v svetovni tekmi na višini občega napredka.

Dalmacija se je kot agrarna zemlja malo ali celo nič ozirala na industrijo, da, niti na eno malo obrt, ki temelji na domačih sirovinah, na predelovanju poljedelskih proizvodov. V tem neravnovesju našega gospodarskega života leži glavni vzrok, da je Dalmacija ekonomsko zaostala, da je pri vsem pridelovanju vin podlegala neprestanim hudim gospodarskim krizam ter žal dajala izseljevalnemu gibanju tako velik kontingent. Gospodarski život je v pravem pomenu organski život, v katerem se ne sme razvijati en organ čezmerno, da se s tem ne oškoduje razvoj ostalega ustroja in s tem onemogoči skladno delovanje celega organizma. V nasprotju s tem obćim življenskim zakonom se pa vzdržuje v Dalmaciji z vstrajnim konservativizmom neumestna zapreka med industrijo in poljedelstvom in nikakor se ne more udejeviti prepričanje, da je edino v harmoničnem razvoju teh dveh gospodarskih panog zasiguran normalni ekonomski život in zdravje našega narodnega gospodarstva.

V posebnosti Dalmacije ni primerno, da se razumeva industrijalizacija poljedelstva kot industrijalizovanje proizvodnih sredstev, ker se na naši zemlji, radi njene geološke, fizikalne in kemične sestave polja ne morejo uporabljati ona tehnična sredstva in stroji, ki se vporabljajo v drugih po-

krajinah z uspehom. Naše poljedelsko delo je povsem drugačno, nego v ostali Evropi, zato so pa tudi sredstva produkcije drugačna, in se torej domači poljedelci ne morejo v obsežni meri posluževati modernih poljedelskih strojev. Kadar se pri nas govori o industrijalizaciji poljedelstva, velja to v prvi vrsti za industrijalno izkoriščanje poljskih proizvodov.

Razun tovarn v katerih se predeluje kamen (apno, karbid, kalcijev-cijanamid in cement) in onih, ki izkoriščajo boksit in morsko sol, nimamo v Dalmaciji drugih pravih industrijskih podjetij in jih tudi ne more biti, ker primanjkuje obilnih, cenih in dobrih domačih surovin. Samo poljedelstvo, s svojimi različnimi proizvodi, zamore še nuditi dalmatinski industriji potrebnih surovin. Na podlagi poljskih proizvodov, katerih je dovolj, ponekod celo v izobilju, bi se zamogla v Dalmaciji razviti industrija, od katere bo odvisna aktivna bilanca našega gospodarstva in rešitev kmetskega stanu, ali boljše rečeno, ekonomski procvit prebivalstva cele Dalmacije, ki sedaj živi le o zemlji. Kaka pa so vsa ona sredstva, ves oni material, na katerega bi naš kmet naj obračal svojo pozornost in delo? So to odpadki in ostanki pri pospravljanju vina, kakor tropine, pečke od grozdja, vinske droži, vinski kamen, same važne surovine, ki se pri nas malo in nepopolno izkoriščajo, od katerih bi pa dežela imela letno čez milijon kron čistega dobička; razno sadje, kakor smokve, rožici, mandelni so istotako predmeti razvite industrije; rožmarin, kadulja (meta), lavor in mnogo drugih aromatičnih rastlin, ki se je v veliki obilici razrastle po našem opustošenem krasu, so v tujih deželah podlaga donosne industrije eteričnega olja. Tako bi se dalo navesti še mnogo drugih domačih poljskih proizvodov, ki bi ob razumnem izkoriščanju in tovarniškem predelovanju prispevali k ekonomskemu preporodu dežele in rešili številno kmetsko prebivalstvo propada, da se mu ne bi trebalo seliti in zapuščati koč, ker mu slabi donos polja ne poplača stroškov in truda. Dalmacija izgublja milijone kron letno s tem, ker ne pozna divnih

darov, s katerimi jo je priroda tako obilno obdarila. Drob se vrže na gnojšče, kadar se je izkuhalo iz njega žganje; vinske droži se sušijo in prodajejo, običajneje pa se spuščajo istotako na gnojšče, kot neporabljive snovi; ravnotako je z ostalimi dragocenimi proizvodi našega polja, ki vsled nerazuma naših kmetov zastoj ginevajo ali se oddajejo brez cene, da se z njimi okoriščajo tujci, ki znajo iste razumnije uporabiti in drago vnovčevati.

To je eno bolnih poglavič našega narodnega gospodarstva, kjer narod vsled nepoznanja porablja samo skorjo ploda, a dobro, sočno jedro odmetava, kakor stvar brez vrednosti. Odgovornost za to lahkoumno in neekonomično delo prebivalstva nosi oni del inteligence, ki, poznavajoč odnošaje, molči in se ne gane ter s tem vedoma vzdržuje ono stanje razkroja in propadanja kmetskega stanu in vsega narodnega gospodarstva, ki temelji na kmetskem prebivalstvu. Ljudje, ki so spoznali velik pomen industrije za obći život naroda, morajo popularizirati njene smotre in cilje, da upeljejo najširje kroge v važnost te gospodarske panoge za narodno gospodarstvo in državne finance, objasniti morajo njen pomen za državno misel in za poedinca ter konečno na podlagi produktivnih zadrug organizirati in razviti zdravo in krepko industrijo poljedelskih proizvodov, katera je prvi in edini pogoj za procvit našega gospodarskega življenja. Po prof. Ant. Bradanoviču.

Organizacija kmetskih zadrug v Bosni in Hercegovini.

Kakor je v obće znano, so poljedelski odnošaji posebno pri katoliškem delu prebivalstva v Bosni in Hercegovini bili za turških časov, kakor tudi pod avstro-ogrsko vlado tje do preobrata, prav žalostni in skozinskos nesigurni. Narod je bil vsakomur hlapec. Ni imel v obće nobenih pravic. Svojega glasu ni smel dvigniti, da bi se mu dovolilo ozdravljenje narodnega in gospodarskega obstoja. Vedno je bil tujec v

lastni hiši. Vsaki hip je drhtel, da mu turski age in begi ne vzamejo še ono ped zemlje, katero je v svoji bedi obdeloval z lastnimi žulji. Trepetaje je pričakoval, da ostane na goli cesti, osamljen brez vsake pomoči v najhujši zimi, kar se je tudi mnogokrat dogajalo.

Naravno je torej, da se vsled takih žalostnih razmer posebno pri katoliškem delu naroda ni moglo razviti večje veselje do dela, do napredka v obče. — Težak delal je pač ravno le toliko, da se je zamogel pičlo prehraniti ter da je vrhu tega zmogel še tretjino kot davek agi in desetino za vlado. To je tudi glavni povod, zakaj da je poljedelstvo v Bosni in Hercegovini na tako primitivni stopnji. Radi tega se je pa razvila tudi obrt in trgovina prav slabo. Brez svobode ni napredka tudi v nobeni panogi ljudskega znanja in umevanja. Seveda tudi manj sreče in blagostanja, ker robstvo zabranjuje vsako individualno podjetnost in zadržuje narod v moralnem in materijelnem siromaštvu.

Razun tega pa so tudi ono malo-kaj, kar se je pridelalo čez normalno porabo, kupili od ljudstva gotovo pod primerno ceno razni domači in tuji špekulanti, ki so na ta način delali mastne dobičke. Slovito hercegovsko vino, katero se lahko meri z najboljšimi vini Evrope, postalo je nekak monopol posameznih mostarskih veletržcev, ki so kupili mnogokrat ves donos v Hercegovini ter ga prodajali potem za drag denar v bivši monarhiji in v inozemstvu. To pa radi tega, ker so trgovci jemali vino na račun dolga in obresti ter obrestnih obresti itd. Dogajalo se je, da je moral seljak radi tekom leta na up vzetih par vreč moke, trgovcu dati po več hektolitrov vina pod ceno.

Slično se je godilo v Bosni s pridelovanjem sliv. Vobče znano je, da je v Bosni glavna panoga poljedelstva, pridelovanje domačih sliv. Ta pridelek lahko tekmuje z najboljšimi pridelki te vrste v naši državi. Pa tudi od te panoge domačega pridelka ni imel seljak dovolj koristi. Razni špekulanti kupili so vsakoletno vso množino sliv po relativno nizkih cenah ter po-

tem proizvajali v velikem slogu pekmez in slivovko ter te izdelke prodajali po državi z ogromnimi dobički.

Kakih dvajset let nazaj je avstro-ogrsko monarhija celokupni pridelek sliv iz najrodovitnejših bosanskih pokrajin iz bjelinskega in brčanskega okraja kratkoma poverila v zakup takozvani »Privilegirani zemaljski banki« v Sarajevu, katera pa je bila osnovana povsem s tujim kapitalom ter seveda tudi služila tujim svrham. Ta banka je potem vedno odredjevala in določala popolnoma svojevoljno cene slivam. Na ta način je seveda monopolizirala vso produkcijo in povsem naravno je, da je imelo prebivalstvo od vsega tega prav malo koristi. Narod je ostal v nadalje zraven vsega svojega prirodnega bogastva vedno revež.

Kakor je bilo z vinom in slivami, tema najvažnejšima pridelkoma, tako se je godilo več ali manj tudi z ostalimi pridelki in proizvodi. Vse je prišlo v roke poedinih špekulantov, seljak pa, komaj da je živel.

Da se temu nedostatku pride v okom in da se zagotovi delavnemu narodu obstanek, zasnovala se je pred par leti misel o osnovanju kmetijskih zadrug, katere bi ščitile interese poljedelcev, zadoščale njih potrebam ter dajale možnost, da svoje pridelke boljše vnovčavajo in s tem povzdignejo svoje gospodarsko blagostanje.

Prve kmetijske zadruge nastale so v Hercegovini. Tam je bil narod prisiljen, da zavaruje svoje interese pred neštevilnimi špekulanti, ki so ga izsavalili. Dober uspeh prvih zadrug osokolil je narod. Po kratkem času počele so se dvigati kmetijske zadruge tudi po drugih krajih. Od takrat se je položaj seljaštva nekoliko izboljšal. Vsekakor pa je ta položaj še precej oddaljen od popolnega blagostanja.

Blagodejni uspeh v Hercegovini ohrabil je tudi Bosance. Tako so se tudi v Bosni osnovale po istem vzorcu v zadnjih letih nekatere kmetijske zadruge. Vendar je Bosna v tem oziru še zelo daleč za Hercegovino, kjer je narod bistrejši, naprednejši in podjetnejši in se lažje poprime za delo ter lažje postavlja samostojne napredne misli.

Ker so pa bile v obče vse kmetijske zadruge, tako v Bosni, kakor tudi v Hercegovini brez prave orientacije in prave vezi, izkinila se je misel, osnovati »Zvezo kmetijskih zadrug« s sedežem v Sarajevu in podružnico v Mostaru.

Koncem lanskega leta so se sestali glavni predstavniki kmetijskih zadrug Bosne in Hercegovine ter se posvetovali o osnutku zveze.

Misel ujedinjenja vseh poljedelskih kmetijskih zadrug je zelo pohvalna. Gotovo bo prinašala kmetickemu stanu v Bosni in Hercegovini neprecenljive koristi. Žnjeno pomočjo se bo začel narod osamosvojevati in reševati iz krempljev raznih špekulantov in sleparjev, ki so mu dosedaj odirali kožo. Tudi bodo te kmeticko-poljedelske zadruge gotovo vzbujale večje veselje do dela. S tem se bo pa dvignil ta marljiv narod do občega blagostanja. Materijelno blagostanje pa je prvi in poslednji tvornik vsakega daljnega napredka. Bilo uspešno!

Čebelarstvo na Hrvatskem.

»Centralno pčelarsko društvo v Zagrebu« piše: Velika narodno-gospodarska, visoka etična in vzgojevalna vrednost čebelarstva zasluži, da ji posvetimo vsestransko večje zanimanje, kakor je to bilo dosedaj v navadi.

Obče znana je velika korist čebel v sadjereji, v proizvodnji sočivja in ostalih važnih rastlin. Čebele so najpoglavitejše razplodovalke rastlin in izvrstne pomočnice pri dobavi semenja in sadu.

Čebelni med zavzema kot izvrsten in zdravilen dodatek k hrani, posebno sedaj, ko primanjkuje sladkorja, zelo važno mesto.

Poleg tega pa upliva življenje čebel bolje kot bodisi kateri drugi prirodni pojav vzgojno na človeka. Urejenost panjevega ljudstva, harmonija in njegov idealni sklad, razdelitev društvenih opravkov in vlog, cel čebelni život je poln najlepših vrlin, kakor so marljivost, red, čistost, pokorno izvrševanje dolžnosti i. t. d. ter je najboljše vzgojevalno sredstvo za narod, boljše in

mного uspešnejše, nego kaki bodi moralni nauki v govorih in knjigah.

Uspešno gojenje čebelarstva v narodu je radi njegove obče vzgojevalne vrednosti pot za pobijanje morda največjega zla, rak-rane v narodu, alkoholizma. Čebele namreč ne trpijo duha alkoholičarja in ako se vcepi narodu ljubezen do čebel, znači to isto, kakor da se ga odvrne od uživanja alkohola.

Ker nimamo še razvitega čebelarstva, izgublamo vsako leto neizmerne materijalne koristi, katere lahko cenimo na milijone, ker brez čebel ne moremo črpati nebeškega nektarja iz cvetja na naših poljih, livadah, v naših vrtovih in šumah.

Velik del naših čebelarjev havi se še s čebelarstvom vedno po starih nazadnjaških metodah in ubija ter zadušuje na jesen neštivilne milijone čebel in to ponajveč najmočnejših, najboljših medaric. S vsemi silami moramo nastopati proti temu, da ponehajo te nazadnjaške, pogubne in brezčutne navade.

»Centralno pčelarsko društvo«, katero si je stavilo nalog, da povzdigne in dovrši čebelarstvo v naši domovini in s tem doseže ves uspeh hasnovanja, sklenilo je osnovati šolo za izobraževanje čebelarjev in potujočih čebelarških učiteljev, kar bi hitro razširilo v narodu racijonelno in napredno čebelarstvo.

Čebelarška šola z vzornimi čebelnjaki in ob enem čebelarški strokovni list in popularne knjižice bile bi najpoglavitejša sredstva za razširjanje in napredek čebelarstva.

Ako se izvrši zgoraj omenjeno delo, zagotovljen je uspeh, ker je naša domovina po svoji geografski legi in podnebjju za to zelo ugodna.

Razum tega smo zbrali in še zbiramo na pomoč naše najboljši strokovnjake, ki nam jamčijo v najglavnejšem delu našega dela, v pouku, za uspeh.

Da pa izvedemo te svoje velike in zelo važne naloge, treba nam je še materijalne osnove dela, potreben je kapital. Za sedaj še ne razpolagamo žnjim. Nadejamo se pa za gotovo, da bomo z ozirom na vso važnost in veliko potrebo čebelarstva, našli ne samo

razumevanja inteligentnejših in premožnejših slojev v našem narodu in institucijah, temveč tudi potrebno materijalno podporo, katero tako zelo potrebujemo v početku dela in organizacije.

Na ta zaključek dostavlja »Centralno pčelarsko društvo« poziv k pristopu, da se dvigne proizvod enega najvažnejših narodnih podjetij, umnega čebelarstva.

Čebelarstvo v Sloveniji je že precej razvito; Krajnska, kakor tudi Štajerska pridobivata potom čebelarstva že lep narodni dobiček. Gotovo pa še čebelarstvo zdaleka tudi pri nas ni doseglo vrhunca popolnosti. Kakor dandanes povsod, treba tudi v tej stroki močne in solidne organizacije, skupnega združenega in smotrene dela, kar bo našemu slovenskemu seljaku, kakor tudi inteligentnim slojem, ki imajo čut in priliko baviti se s čebelarstvom, prinašalo obilo ne-le zabave, temveč tudi gmotnega dobička in zadovoljstva.

Želimo, da bi imel ta članek za posledice vsaj premišljevanje v izboljšanju slovenskega čebelarstva, naj provzroči medsebojne pogovore čebelarjev, v društvih in organizacijah istih, da se z bližajočo pomladjo razvije tudi naše čebelarstvo čim intenzivnejše v prid posameznikov, kakor celokupnosti, tudi z ozirom na narodov preporod in kot eno sredstvo več v boju proti razdirajočemu alkoholizmu.

Zadružne in gospodarske novice.

Zakaj so letine vedno slabejše?

(Piše dipl. agr. A. Jamnik vodja pisarne Delegacije proizvajalcev čilskega solitra v Ljubljani.) Na to vprašanje menda ni treba dosti stikati, kje bi se našel odgovor. Slabe letine so posledica obubožane zemlje. Zakaj? Zemlja kot taka je sredstvo, v katerem se nahajajo gotove snovi, katere vsaka rastlina potrebuje za svoj razvoj, za svojo rast, za svojo dozorevanje z eno besedo: v zemlji se nahajajo snovi, ki jih rastlina potrebuje za svojo hrano. Ali je teh snovi, ki jih imenujemo hranilne snovi povsod in v vsaki zemlji obilo? Ne! Z ozirom na svojo sestavo

je nekđaj vsaka zemlja vsebovala v sebi večji ali manjši zaklad hranilnih snovi. Zemlja je bila bogata in je obilno rodila. Nekđaj je bil kmet še tako srečen, da je zemljo samo obdelal, jo obsejal, na jesen pa je žel bogate pridelke. Dolgo pa to ni moglo trajati, kajti zaklad hranilnih snovi v zemlji se je leto za letom zmanjševal, dokler ni bil popolnoma izčrpan. Rastline so s svojimi koreninicami zemlji takorekoč izpile vso »moč«. Kmet je bil naposled prisiljen zemlji dodajati potrebne moči potom gnojenja. Prišla je nesrečna dolgotrajna vojna. Kmečki gospodar in vsi drugi možki, ki so imeli skrbeti, da zemlji ohranjujejo njeno hranilno moč, so morali oditi v strelske jarke, doma so ostale samo šibke ženske roke. Zemlje ni bilo več mogoče tako dobro obdelovati kot prej. Prišle pa so še rekvizicije živine. Kmetija je izgubila tedaj tudi živalske delovne moči in ž njimi obenem tiste činitelje, ki so dosedaj kmetu proizvajali gnoj s katerim je vračala kmetija zemlji vsakoletno odvzeto moč. Uboga kmečka mati bi bila nabavila umetnih gnojil, da bi bila na ta način dajala zemlji vsaj nekaj nadomestek. Toda tudi teh ni bilo. Vojna obrt je tudi te rekvirirala zase. Tako se je zemlji z vsako žetvijo jemalo njeno hranilno moč nekako na tak način, kot če več lačnih ljudi sede k mizi in pridno zajema iz že itak skoraj prazne skled. Zemlja je postala pusta, izmozgana, obubožana. Nima več potrebne moči ta izropana zemlja. Rastlina, ki raste na njej, si je s težavo pridobiva vsaj za silo nekaj hrane, njeno prehranjevanje je podobno početju onega človeka, ki je lačen a nima drugega jesti kot to kar more še nastrgati ostankov iz prazne skled. Da si kmetovalec rodovitnost svojih njiv dvigne mora že takoj sedaj začeti premišljevanje kako, s čim in kdaj bo začel umno gnojiti svoje njije.

Odkopajte in pognojite slive.

Pozivamo s tem posestnike slivnih nasadov in dreves, da v interesu ne samo lepega razvoja sadu, ampak tembolj v interesu čimboljšega razvitka dozorevanja ploda — takoj odkopajo in pognojijo svoje slive. Vsak gospodar

ki hoče poslušati naš svet in odkoplje ter pognoji slive (tudi drugo sadno drevje) bo imel priliko, prepričati se, kako velike važnosti je izrahljanje in gnojenje zemlje v sadovnjaku. V vasi Odžamovci blizu Nove Gradiške smo imeli priliko videti, kako tam seljaki z najboljšim vspehom odkopavajo in gnojijo slivne nasade, uporabljajo pri tem zemljo za razne podkulture. Tako je tudi prav! Zakaj bi se ne uporabljala zemlja pod sadnim drevjem, posebno pod slivjem v razne podkulture, kakor n. pr. za različno zelenjavo, sočivje itd., za katere bi sicer morali kopati in gnojiti ter porabljati drugo zemljo, ki lahko služi drugim svrham, ko se ta zemlja pod sadnim drevjem da ob enem tako ugodno na dve strani vporabiti.

Sviloreja. Jugoslavija stoji s svojo svilorejo na tretjem mestu v Evropi. Treba je torej sedaj, da to mesto tudi obdrži in da napreduje v tej važni in donosni gospodarski panogi. O stvari sami vršila so se že lansko leto posvetovanja v poljedelskem ministerstvu v Beogradu. Tudi naša bivša Štajerska ima za svilorejo prav primerne pokrajine n. pr. dravsko in mursko polje, kjer bi se gojila sviloreja prav izdatno, ker so predpogoji (murbe in toplo pomladansko in poletno podnebje) v velikem obsegu dani. Treba bi bilo za to stroko ljudstvo zanimati in marsikateri mali poljedelec bi si pripravil obilo dobička z svilorejo, katero bi poleg svojega polja gojil. Zanimanje in par večšakov bi storilo v tem oziru zelo mnogo koristnega.

Sadjereja v bivših vinogradih. V Jugoslaviji se nahaja mnogo vinogradov, v katerih se vsled njihove neprikladne lege dobivajo le slaba, malovredna vina, radi česa se njih kultura ne izplača. Z ozirom na to ni samo v interesu proizvodnje manjvrednega vina, temveč tembolj v interesu rentabilite, da se taki vinogradi opuste in pretvorijo v sadovnjake. Sadno drevje bo tudi tu dobro uspevalo in obrodilo — seveda pod pogojem, da je za dotični položaj in zemljo izbrana odgovarjajoča vrsta sadnega drevja. Postopajmo po tem pravilu, potem bo dajala dotična zemlja večji do-

biček, kakor je ta bil za časa, ko se je nahajal na njej vinograd. Ob priliki pretvorbe neprikladnih vinogradov v sadonosnike treba je v prvi vrsti dati prostora breškvam, zimskim hruškam in jablanom, potem šele slivam, mirabelam, renkam (Rhein-Clauden). Kot smernica o priliki izbire dotičnega sadnega drevja naj služi aksiom, da je treba ono sadje proizvajati, katero se zahteva in katero se pri tem dobro plača! S proizvodnjo finih vrst dotičnega sadja se doseže cilj, tembolj, ker se samo s takim sadjem da — konkurirati. Kar se tiče oblike sadnega drevja, treba je v tem slučaju uporabljati polstebelna drevesa in grmičava (Buschbäume) tembolj, čim prej se hoče z vzgojo sadnega drevja doseči najsigurnejši rezultat; izbirati je lepo in trajno sadje.

Kako se bo vršil zanaprej izvoz blaga? V seji ministrskega sveta se je rešilo vprašanje, da se ukinejo vse izkaznice za notranji promet razun sladkorja. Izvoznice v inozemstvo se delijo v 3 kategorije: I. Neomejen izvoz brez carine za zelenjavo, sadje, vino, alkoholne pijače, žgano opeko, cement, razne rude in domačo industrijo, kakor čipke in vezenja; II. neomejen izvoz toda proti plači polovične carine dovoljen je za razne vrste gradiva, ovčjih in kozjih kož, kož od divjačine, smejo se izvažati tudi živežne množine v dovoljeni količini, ki je določena za žita in moke do 8000 vagonov, za koruzo in koruzno moko do 12.000 vagonov, 100 vagonov fižola, 2000 vagonov sena, 20.000 komadov goveda, 25.000 komadov svinj, drobnice do 30.000 komadov, 2000 glav konj za klanje. Izvoz drugih predmetov je prepovedan. Blago bodo zacarinjale posamezne finančne uprave, izvozna dovoljenja se bodo izdajala samo za zdravo valuto. Za izdane izvoznice plačuje se carina in sicer pri pšenici 45 po sto na 100, pri pšenični moki po 40 po sto; pri koruzi 40 po sto, pri fižolu 80 po sto, živini za klanje po komadu 1500 dinarjev, drobnici po 50 dinarjev, svinjah po 400 dinarjev, pri konjih po 500 dinarjev, za mast po 100 kg 450 dinarjev, za gradivo po kakovosti 2 $\frac{1}{2}$ do 16 dinarjev na 100 kg. Prvenstvo

v prometu imajo obče potrebe znotraj države.

Financijski položaj Francije. Finančni minister Klotz imel je ob priliki dejeneura, katerega mu je priredila zveza gospodarskega tiskarstva, govor o finančnem položaju, v katerem je rekel: francoski zunanji dolgovi znašajo samo 30 milijard frankov, od katerih odpade 27 in pol milijarde na Veliko Britanijo in Ameriko. Temu nasproti stoji znatna svota tirjatev. Francoska je svojim zaveznikom dala za časa vojske nad 12 milijard frankov predujema, a 40 milijard znaša svota, katero ima Francija tirjati v inozemstvu še izza časa pred letom 1915. K temu še pridejo naknadne kazni (odškodnine) iz Nemčije. Iz tega položaja mi še nebi imeli nikake pozitivne prednosti. Mi smo po zaključku premirja morali žrtvovati še eno milijardo, da podpremo zaveznike v vzhodni Evropi. Nemška nam dosedaj še ni izplačala nikake znatnejše svote, ker še mirovna pogodba ni pravomočna. Dosedaj smo morali graditi naše provincije iz lastne moči in dvigati gospodarski život v onih krajih, ki nam jih je sovražnik zapustil kot puščave. Ni torej čuda, če francoska valuta vsled takih okolnosti popušča. Mislim pa, da je padanje naše valute le mimoidoče stanje. Minister financ je opozoril potem verjetnost povišanja uvoza. Davki znašajo sedaj 10 milijard, proti 5 milijardam pred vojno. Radi tega se morajo davki zvišati za 50%, da se razmerje med prejemki in izdatki približa predvojnemu stanju. Ako se uvažuje, da je vrednost novca po vojski padla za 250% nasproti predvojni vrednosti, potem se ne da dvomiti o zvišani davčni moči prebivalstva.

Kaj je z našimi novimi novčanicami? Minister financ je v svojem zadnjem razgovoru z nekim časnikarjem, odgovarjajoč na vprašanja rekel, da še nima dovolj natiskanih novih bankovcev po 100 in 1000 dinarjev, da bi zamogel početi zamenjavo, da pa tudi nimajo več prostora, kjer jih naj hranijo in čuvajo in da je »francoska banka« pozvala našo »Narodno banko«, da se kolikor najhitreje po-
briga, da prepelje dotiskane bankovce

iz Pariza v Beograd, ker francoska banka nima več prostora, kjer bi jih varovala in tudi ne prevzema nobene odgovornosti zanje. Dokler se izdelane banknote ne odpravijo, noče nadaljevati tiskanja novčanic. Kakor doznavamo iz dobro poučenih krogov, je dosedaj izdelanih v Parizu ter čaka na odpremo 33.110.000 komadov po 5 dinarjev, 19.800.000 kom. po 10 dinarjev, 1.800.000 kom. po 100 dinarjev, 975.000 kom. po 1000 dinarjev. Razun tega je že prepeljanih iz Pariza v Beograd nad pol milijarde dinarjev. Na potu iz Prage je sedaj 100 milijonov dinarjev. Vrh tega pa je v Zagrebu dodelanih novih banknot za 110 milijonov dinarjev. Vsega skupaj je torej 2.109.000.000 dinarjev!

Zanimiv proces. »Länderbanka« na Dunaju zahtevala je od nekega svojega komitenta, da ji vrne predjem v znesku 8500 K, katerega mu je izročila leta 1918 kot lombard na 10.000 K VI. vojnega posojila. Komitent je plačilo odklonil. Pri razpravi na tožbo Länderbanke motiviral je zastopnik toženca odklonitev plačila s tem, da bi bil zamogel komitent takrat, ko je vzel lombard, prodati vojno posojilo po 87 K, da ga je pa od tega odvrčal predstojnik dotične podružnice »Länderbanke«, ki mu je na vse mogoče načine svetoval, naj ne proda vojnega posojila, marveč naj ga samo lombarduje. Vsled tega nasveta čuti se sedaj komitent prikrajšanega in stavi protitirjatev v znesku 5000 K, trdeč, da sedaj ni mogoče prodati vojnega posojila. Zastopnik »Länderbanke« zavrača to zahtevo, češ, da toženec tega vojnega posojila ni podpisal pri »Länderbanki«, da ga ta ni vpisala, da torej ni bila obvezana, da lombarduje to posojilo. Predstojnik podružnice, kateri mu je ta nasvet dal, bil bi za ta svet odgovoren le tedaj, ako bi ga bil dal v vednosti, da je isti neizpeljiv in neopravičen; medtem je pa predstojnik ravnal v dobri veri. Sodba v tem procesu še ni padla.

Za kmetovalce, katerim je bila odvzeta živina. Poljedelski minister je ukazal, da morajo oblasti sestaviti po občinah zapiske oseb, katerim je bila odvzeta živina, bodisi za potrebe na-

še države, bodisi po bivši avstrijski vladi. Na podlagi teh spisov bodo delili brezplačno živino poljedelcem, ki so ostali brez živine, v prvi vrsti takim, ki so dali živino naši državi.

Več tobaka. Uprava državnih monopolov je sklenila, povišati pridelek tobaka na 10 milijonov kilogramov. V ta namen dobe tobačni delavci draginske doklade in druge priboljške.

Bombaževine bo še dalje časa manjkalo, ker Angleži in Američani nimajo večjih zalog. Pridelovanje bombaža se je lani zmanjšalo, ker se je skrčil delavni čas od 56 na 48 tedenskih ur.

Rusije nam manjka. Pred vojno je pridelala Rusija polovico svetovnega pridelka lanu ter zalagala s predvdom Anglijo, Nemčijo in Avstrijo. Zato smo lahko imeli poceni platno. Jajc je izvažala Rusija do tri milijarde na leto, tako da je prišlo na vsakega prebivalca v Evropi po deset ruskih jajec. Krompirja se je izvažalo iz Rusije do 350 tisoč kvintalov na leto. Vsako leto je izvažala Rusija do 50 tisoč konj po nizki ceni. Leta 1910. je bilo na Ruskem 23 milijonov konj, 61 milijonov ovac in koz, 33 milijonov prasičev, 44 milijonov govedi itd.

Konjska starost. Najvišja konjska starost je bila dosežena, v kolikor je znano, 52 let. Konj Friderika Velikega pa je bil 40 let star. Na Angleškem je imel neki posestnik konja, ki je bil star 37 let in je še vozil 800 kg 50 km daleč. Celo 38 let staro kobilo so v neki žrebčarni na Francoskem porabili za plemo. Porodila je popolnoma normalno žrebe in ga dobro dojila. Čistokrvne angleške kobile so dočakale tudi do 38 let. V splošno pa vlada mnenje, da je konj, ki mu je enkrat čez 25 let, neporaben in da ga je treba dati konjaču.

Miši preženemo iz stanovanj, shramb itd. ako stolčemo posušeno oleandrovo listje ter ta prah pomešamo s peskom in natrosimo v mišje luknje.

Sadni škodljivci. Pri nas se za sadno drevje vse premalo brigamo. Posebno veliko je škodljivcev, kateri nam kvarijo naše sadje in čestokrat uničijo dober del pridelka. Za zatira-

nje raznih škodljivcev pa se premalo stori in sploh obračamo premalo pozornosti na sadje. Sedaj je čas, posebno lepa letošnja zima je ugodna, da sadje pošteno osnažimo. Naj bi si vsak kmet vzel nekoliko časa in šel pogledat svoj sadni vrt. Kjer visijo na vejah suhi listi, naj se odstranijo, ker navadno se nahaja v njih zalega gosenic. Ravnotako se skriva mnogo mrčesa pod staro drevesno skorjo. Zato je potrebno ostrgati vso skorjo, da nima mrčes mesta, kjer bi se razširjal. Eden najboljših zatiralcev mrčesa so naše ljube ptice, posebne siničice. Za take ptice je dobro, da jim napravimo majhne hišice-valilnice, namreč so ptice, ki si delajo svoja gnezda v duplih in votlinah. One se prav hitro udomačijo v takih hišicah in imamo z njimi še to zabavo, da nam s svojim petjem delajo kratek čas.

Proti gnitju sadja v kletih je najboljšo sredstvo zračenje. Dobro je tudi, ako se v zaprti kleti zažge včasih malo žvepla.

Negovanje zdravja po zimi. Zima je tu. Marsikdo se je ustrašil, ko je slišal ime zime. »Ko bi že prestal to zimo, potem bo že dobro«, slišimo marsikoga javkati. Vsak se mora tako uravnati, da se ubrani pred vsakim mogočim vplivom hude in neprijazne zime, ali pa vsaj oslabi omenjeni vpliv; ubrati mora vsak pravo pot, da postane zdrav ali pa da si ohrani zdravje. Jeli zima res tako strašna? Ne! Vsi oni, ki so si utrjevali telo poleti, lahko prenašajo zimski mraz in zro mirnim očesom prihod zime. Pri odgovoru na vprašanje, kako se ubraniti škodljivim posledicam zime, se mora upoštevati starost, opravilo, sestava telesa, splošno stanje itd. Kar se tiče uporabe vode, je v tem slučaju težko izreči zadnje besede. Ta je bolj utrjen, drugi manj, temu ne škoduje vsled tega mrzla voda kot drugemu. Medtem ko so ljudje, ki prebijejo led, da se kopljejo v ledeno-mrzli vodi, bi imel tak poskus za druge hude posledice. Toliko pa se lahko reče, da je boljša le lahka uporaba vode po zimi. Kdor ima dovolj lastne telesne gorkote, se lahko pere z mrzlo vodo tudi v mrzli sobi, toda vsak ve najboljše, kaj mu prija, in kaj bi mu

moglo škodovati. Nekako nadomestilo za manjšo uporabo vode nam nudi gibanje v prosti naravi, po čistem zraku, ki je pozimi, kakor znano, čistejši kot pa v drugih letnih časih, in tekanje po ravnokar padlem snegu. Ravnokar treba poudarjati, ker je tak novi sneg še mehak in ni mrzel. Sneži navadno pri temperaturi od dveh do pet stopinj, torej pri neznatnem mrazu. Ako leži sneg delj časa, postane trd in zrnat, kakršen pa ne more služiti kot zdravilno sredstvo. Temperatura sob naj ne prekorači 15 stopinj R. Pridno zračenje teh prostorov, vsaj zjutraj in zvečer, je potrebno za zdravje. Kjer možno, naj se odpro okna in vrata, da je preprih. Na ta način se izčisti sobo hitreje in bolje. Ako ni ravno spalnica soba, v kateri smo ves dan, bodi vsak letni čas ves dan odprta; pa tudi po noči naj ima sveži zrak prost vstop. S tem pa ni rečeno, da morajo biti okna odprta docela. Zadostuje že mala, za prst debela odprtina, da nudi slabemu zraku izhod, dobremu pa vstop. Priprto naj se pa pusti okno, ki je najbolj oddaljeno od postelje in ki ni izpostavljeno vetru. V spalnicah naj se od časa do časa tudi kuri in sicer tačas, ko nismo v njih, da se odstrani na ta način vlažnost, ki škoduje večkrat človeškemu telesu. Bližine zakurjene peči se moramo po možnosti izogibati. Gorkota omehkuži telo. Ako pridemo od gorke peči na prosto, se takoj pojavi katar kot neprijetni gost. Iz gorkih prostorov se ne sme pri hudem mrazu nikdar naravnost ven iti, ampak treba vedno se pomuditi v pred-sobi. Vsakdanje umivanje vratu z mrzlo vodo zjutraj, predno se zapusti hišo, uspešno zabranjuje katar. Kdor ima čas in priložnost, naj se giblje tudi pozimi, toda s pravim, t. j. ne pretesnim obuvalom. Ono ne sme imeti lukenj, skozi katere bi lahko prišla vlažnost do nog. »Noge suhe in gorke, glavo hladno« je staro zdravstveno pravilo. Pri hujšem mrazu dihaš le skozi nos, da ugreješ mrzli zrak, predno pride v pljuča. Sploh je najbolje vedno dihati skozi nos, kar se pa redkokdaj opazuje, ker je komodno dihanje skozi usta. Letnemu času mora biti tudi primerna obleka. Odgovarjati mora sta-

rosti in opravi, toda vedno mora biti taka, da dopušča zrak k telesu. Ako ne, se tudi gorkota ne more proizvajati. Svariti je pri tem pred uporabo vratnih rut. Marsikdo je zavil do oči, da si čim prej nakoplje kako vratno bolezen. Vrat mora biti vedno prost, ker v tem obstoja njegova utrditev in radi te odporna zmogljivost proti boleznim. Hrana bi morala biti pozimi močna, toda ne težka, ker se navadno v tem letnem času manj pregibljemo, torej težje prežvekujemo kot drugače. Mnogi mislijo, da povzročajo omotne tekočine, posebno žganje, vročino in da ni več vsled njih telo tako občutljivo proti mrazu. Toda to je zmota, ki je že marsikoga gnala v smrt. Dobro je znano, da je med zmrzlimi osebami največ pijancev, in sicer takih, ki so se napili žganja. Žganje je namreč slepasko ogrevalo. Gorkota, katero se občuti po zaužitju žganja v želodcu, izvira iz žgočega vpliva alkohola in je le na videz dobrodejna gorkota. Ker zgori alkohol v telesu, povzroča sicer v resnici gorkoto, istočasno pa tudi oslabi živce, ki stisnejo fine krvne žilice. S tem se te razširijo in kri vre v večji količini proti telesnemu površju, iz česar izvirajo rdeča lica in občutek gorkote. Ta občutek nas mami, ker čutimo, kako sili gorka kri v povečani množini h koži, v resnici pa nismo ogreti, ampak ohlajeni, ker je kri na koži bolj izpostavljena vplivu zraka in vsled tega izgublja notranje telo vedno več gorkote kot je pa dobavlja. S uživanjem alkohola pade telesna gorkota zelo mnogo; na ta način je že marsikdo zmrznil, ker se je mislil ogreti za daljno pot z žganjem. Pravilna hrana, primerno gibanje po prostem, sveži zrak v spalnih in drugih sobah, prikladna obleka in uporaba vode v mejah potrebnega in koristnega so najboljši stebri za ohranitev zdravja v najhujšem letnem času.

Vinska kupčija v Italiji je letos doslej precej mrtva. Blaga je pa dovolj in dobrega. Vzrok, da se kupčija ne more bolj razvijati, bo pač v tem, da interesentje računajo še z višjimi cenami prihodnje leto. V Južni Italiji (Barletta) so zahteve vinogradnikov vedno večje. V provinci Romagna se

splošno zahteva za lahka, navadna vina (10 do 13 stopinj) od stopinje 16 do 20 lir, za boljše, od 14 stopinj dalje 20—22 lir za stopinjó. Tako se dosežejo za hektoliter cene od 160 do 220 lir. V provinci Romagna se pričanja občutovati ponudbe južnotirolskega vina. Iz švicarskih vinorodnih kantonov se poroča, da je pridelek dober in zadovoljiv. Cene novine so bile v jeseni 1'20—1'50 frcs., so pa hitro šle kvišku na 1'80—2'20 frcs. Kupčija je proti koncu leta postala bolj trda, vina zadržujejo v nadi na še boljše cene v novem letu. Vina letnic 1918 se je iz južno-vzhodnih pokrajin prodalo precej na Nemško.

Zdravstvena pravila pri Japoncih, ki pa tudi za nas veljajo, če hočemo živeti vsaj sto let, so: 1. Giblji se kar največ mogoče v zdravem zraku! 2. Hodi zgodaj spat in zgodaj vstajaj! 3. Spi najmanj šest ur, a ne več ko sedem in pol v temni sobi pri odprth oknih! 4. Uživaj zmerno kavo in čaj, alkohol in tobaku se odločno odpovej! 5. Meso jej samo enkrat na dan! 6. Vsako jutro se koplji v gorki vodi! 7. Svilena krila vrzi v ogenj, oblači se samo v volneno obleko! 8. Enkrat na teden si privošči počitek, ta dan pusti tudi pisanje in branje! 9. Ne delaj prevelikih naporov, čuvaj se preobilnega duševnega dela! 10. Če si še samec, oženi se, če si vdovec, poišče si nemudoma drugo ženo! 11. Ne bivaj v preveč zakurjeni sobi!

Prometna zveza s Čehoslovaško republiko. Čehoslovaški republikli je na podlagi St. Germainске pogodbe zajamčen prost dostop k Jadranskemu morju, in sicer na dveh črtah. Prva vodi iz Budjejevic preko Linca in St. Mihaela v Celovec, dalje po našem ozemlju preko Podroščice, Jesenic in Bohinja v Trst. Druga pa vodi iz Bratislave (Požuna) preko Šopronja, Sombotelja in Mura Keresztura na Pragersko in preko Zagreba na Reko.

Čehoslovaška republika je ponudila Italiji trgovsko in carinsko konvencijo na podlagi klavzule najbolj ugodovane države. V svrhu pospeševanja vzajemne izmene blaga sta vladi pripravljene eventuelno ublažiti režim uvoznih in izvoznih prepovedi, ki so sedaj

v veljavi. Češko zunanje ministrstvo je obljubilo, da hoče pospeševati izvoz na Trst z vsemi sredstvi in nuditi izvoznikom via Trst v ta namen na svojih železniških progah vse olajšave. Od Italije pa pričakuje, da Italija na svoji strani podpira pomorski promet, da napravi za tranzit preko Trsta enotne in direktne tarife. Posebne komisije izvedencev zbirajo sedaj potrebno gradivo za sklep trgovske pogodbe.

Gospodarska važnost Rusije. Zapadna Evropa je v veliki zadregi. Z Rusijo se ne more sprijazniti, brez nje pa skoraj živeti nemore. Rusija je bogata poljedelska država in ona je pred vojno preskrbovala z žitom skoraj celo Evropo. Po en milijon in pol vagonov žita je šlo vsako leto iz Rusije in pomanjkanje tega ruskega žita se sedaj čuti posvoda. Krompirja se je izvažalo iz Rusije letno po 330 do 350 tisoč kvintalov in na vsakega človeka v Evropi je dajala Rusija po deset jajec, skupaj tri milijarde kosov! Leta 1910. je bilo na Ruskem 23 milijonov konj, 61 milijonov ovac in koz, 33 milijonov prašičev, 44 milijonov glav goved! 40 do 50 tisoč konj po nizki ceni je izvažala Rusija pred vojno vsako leto. Polovico svetovnega pridelka lanu je pridelala Rusija. Ta lan je šel v Anglijo, Nemčijo in Avstrijo in lahko smo imeli poceni platno. Kakor se iz teh števil vidi, je Evropa zelo odvisna od Rusije in zato se bo morala z njo sporazumeti prav kmalu.

Vabilo na

XXX. redni občni zbor

ki se vrši v nedeljo, dne 29. februarja 1920 ob 1. uri popoldne v zadrugi pisarni v lastni hiši.

Dnevni red: 1. Poročilo o poslovanju v letu 1919 in odobrenje računskega zaključka za leto 1919. 2. Razdelitev čistega dobička. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev računskega pregledovalca in njega namestnika. 5. Slučajnosti.

V Vitanju, dne 15. februarja 1920.

POSJOJILNICA V VITANJU,

registrovana zadruga z neomejeno zavezo. F. Hrustl, načelnik. Rud. Kosér, tajnik.

Opomba. V slučaju nesklepčnosti občnega zbora ob 1. uri, se vrši ob 2. uri popoldne v smislu § 35, al. a zadrugnih pravil.

Sol in petrolej na Štajerskem. Podpolkovnik Davorin Žunkovič, znani naš goolog, je razkril na Štajerskem več izdatnih solišč in vrelcev petroleja. Vrelci petroleja se baje nahajajo dočela na površju. Sol se je baje na dotičnih krajih že svoječasno kopala ali je avstrijska vlada dala ta solišča zasuti, da bi ne bil oškodovan državni monopol za sol. Z izrabo solišč in petrolejskih vrelcev nameravajo pričeti že meseca marca.

Kravata za 775 avstr. kron. Dunajska »Arbeiterzeitung« se škandalizira nad pojavi, ki jih je prinesla poveljna doba novi avstrijski republiki. Med drugim pravi list, da akoravno je beda in gladovanje v Avstriji tako globoko zarezano v ljudski življenj, cvete tam verižništvo v slajni meri. Vedno se dovaža iz inozemstva na nelegalen način nebroj brezpotrebnihih gizdalinskih predmetov, vključno temu, da obstoje tozadevne naredbe. V dunajskih izložbah se nahajajo n. pr. kravate, seveda svilene, po 775 kron ko-

mad. To je že nečuveno in kaže samo, kako brezmiselno delajo bogataši z denarjem, med tem ko skoraj vse ostalo ljudstvo poginja gladi. Istotako je najti najrazličnejših slaščic, inozemske čokoladne izdelke, ribje konzerve, kavijar in nešteto drugih za neobhodno prehrano nepotrebnih inozemskih delikates. Škandal je, pravi list, da se radi razkošnega uživanja meče zadnji vinar lahkomišelnost v tujino. Razun tega pa kažejo tudi domači izdelki pretiranost v cenah, kar nikakor ne odgovarja resnični revščini. — List zahteva, da oblasti brezobzirno napravijo konec takim odnošajem, dokler še ni prepozno.

Dovoz vina v Češko. Praški »Narodni Listy« pišejo, da je Češka v preteklem letu uvozila čez pol milijona hektolitrov vina iz Italije, Jugoslavije, Avstrije in Ogrske, kar znaša svoto 350 milijonov kron.

Vabilo na

občni zbor

Kranilnice in posojilnice na Gornji Polskavi

ki se vrši v nedeljo dne 21. marca 1920 ob pol 11. uri dopoldne v posojilniški pisarni v Gornji Polskavi s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti.

V Gornji Polskavi, 1. marca 1920.

Hranilnica in posojilnica na Gornji Polskavi registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

Dr. Fr. Hojnik.

Dr. A. Pečovnik.

Naročajte »Zadrugo«!

Posojilnica na Vranskem

vabi svoje p. n. zadrugnike k

rednemu občnemu zboru

na nedeljo 21. marca 1920 ob 3. uri popoldne v posojilnično pisarno na Vranskem št. 91.

Dnevni red: 1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Potrjenje računa za leto 1919. 4. Poraba čistega dobička. 5. Volitev načelstva in nadzorstva. 6. Nasveti.

Občni zbor sklepa, če je zastopan najmanj deseti del vplačanih deležev. Ako bi tega ne bilo, se vrši eno uro pozneje drugi občni zbor, ki sme brezpogojno sklepati.

Načelstvo.

Vabilo na

redni občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Šmartnem na Paki

registrovane zadruga z neomejeno zavezo, ki se bo vršil dne 7. marca 1920 s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobrenje računskega zaključka za leto 1919. 3. Volitev načelstva in nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Opomba: Ako bi občni zbor ne bil sklepčen, se vrši v eni uri drugi občni zbor z istim dnevnim redom, ki je sklepčen brez ozira na število navzočih zadrugnikov.

Iv. Goričnik.

V. Steblovnik.

Vabilo k

13. rednemu občnemu zboru Hranilnice in posojilnice v Sv. Martinu, reg. zadruga z neom. zavezo,

ki se bo vršil dne 14. marca 1920 ob 1/2 9. uri predpoldne s sledečim vspeedom:

1. Poročilo načelstva in nadzorništva o poslovanju zadruga v preteklem letu. 2. Odobritev računskega zaključka. 3. Volitev nadzorništva. 4. Nasveti in slučajnosti.

Ako bi občni zbor ne bil sklepčen, se vrši dne 21. marca ob istem času in z istim vspeedom drugi občni zbor, ki je brezpogojno sklepčen.

Za odbor: Klemenčič. Ant. Gselman.